

Speciale Studie 18

Uitgebreidere studies

VAN

THE WORD OF TRUTH MINISTRY

De rijke man en Lazarus

Door Otis Q. Sellers,
Bijbelleraar

De rijke man en Lazarus	3
Lucas 16:19-31	5
De rijke man	6
De arme man	7
Hun dood	8
Hun gesprek	9
God of Christus komt er niet in voor	10
Wat is de Bijbel?	11
Is Lucas 16:19-31 een historisch verslag?	13
Is Lucas 16:19-31 een gelijkenis?	13
Is Lucas 16:19-31 een satire?	14
<i>De satirische fabel in Richteren 9:8-15</i>	<i>15</i>
<i>Richteren 9:8-15</i>	<i>15</i>
<i>Nathans satirische vertelling</i>	<i>16</i>
<i>Elia op de Karmel (I Koningen 18:17-41)</i>	<i>17</i>
<i>Ironische opmerkingen van Christus</i>	<i>17</i>
<i>De gelijkenis van de ponden (Lucas 19:11-27)</i>	<i>18</i>
De hoorders	20
De aanleiding tot het verhaal	22
De rijke man en Lazarus	28
Geïnspireerde satire	33
Dit is niet het evangelie	33

De rijke man en Lazarus

Het gedeelte van de Schrift dat in we deze studie zullen onderzoeken en uitleggen is bepaald niet het belangrijkste gedeelte in het Woord van God. Het is niettemin duidelijk dat velen van **Lucas 16:19-31** een Schriftgedeelte van het grootste belang hebben gemaakt, gezien de vele dogma's die er op zijn gebaseerd.

Als een bepaald stuk uit de Bijbel steeds maar weer wordt aangehaald om daarmee ideeën die men heeft, of aan anderen doorgeeft, te onderbouwen, wordt dat gedeelte automatisch van groot belang. Geen enkel ander gedeelte van de Bijbel wordt aangehaald om zoveel verschillende opvattingen te ondersteunen als het gedeelte die we nu willen gaan overdenken. De opvatting over de aard en de uiteindelijke bestemming van de mens - die zo populair en algemeen aanvaard is door de zichzelf orthodox noemende mensen - heeft in deze geschiedenis een bolwerk gevonden. Vanuit dit verondersteld onneembare fort worden allen die de moed hebben iets anders te leren dan de algemeen aanvaarde opvattingen gesommeerd de wapens te laten vallen en zich onverwijld over te geven. Eeuwenlang zijn ideeën gelezen in en gepredikt vanuit dit gedeelte met als gevolg dat de mensen ze daarin nu denken te lezen alsof ze er ook werkelijk staan. Vele predikers zijn niet meer in staat onderscheid te maken tussen hun preken over de rijke man en Lazarus en de weergave ervan in het Woord van God, hoewel er een hemelsbreed verschil is.

Gedurende een periode van vele jaren heb ik me met vreugde en met resultaat bezig gehouden met een nauwkeurig onderzoek naar elk van de 859 gedeelten in de Heilige Schrift die iets zeggen over de ziel. Zorgvuldige analyse van elk van deze gedeelten heeft tot de onontkoombare conclusie geleid dat de Bijbel leert dat de mens een ziel *is* - en niet dat hij een ziel *heeft*, zoals algemeen wordt geloofd. **Dat de mens een ziel heeft, is een theorie van Plato; het getuigenis van de Schrift is, dat de mens een ziel is.** Bovendien heeft dit onderzoek aangetoond dat de Schrift niet zoiets kent als een onsterfelijke of nooit-stervende ziel. Ik ben er echter achter gekomen dat wanneer ik deze resultaten aan anderen wil meedelen, dit veelal vergeefse moeite is, omdat zij vast geloven dat de geschiedenis van de rijke man en Lazarus, waarin het woord *ziel* zelfs niet eens voorkomt, in tegenspraak is met al hetgeen ik als waarheid heb ontdekt en probeer door te geven.

Gedurende dezelfde periode heb ik me uitgebreid bezig gehouden met de taak alles te ontdekken wat God heeft geopenbaard over de eindbestemming van de mens en de toekomstige straf. Maar alles wat ik heb gevonden, wordt door velen als waardeloos beschouwd en het werk dat ik er mee heb gehad, wordt gezien als verspilde energie, want ze vinden dat alles wat we horen te weten over deze onderwerpen in beknopte vorm wordt gepresenteerd in het verhaal van de rijke man en Lazarus. Dit gedeelte is hun *vademecum*, waardoor dit gedeelte het grootste deel van de Schrift overheerst en de uitleg daarvan controleert.

Nog afgezien van de verzameling literatuur die hierover gaat, zien we dat er voortdurend naar wordt verwezen om aan te tonen dat de mens een ziel heeft, dat de ziel onsterfelijk is, dat de dood een andere vorm van leven is, dat de dood eenvoudig een voortleven is op een andere plaats, dat de dood de voortzetting van het leven is en dat op het moment van sterven de mens binnengeleid wordt in een onuitsprekelijk gezegende toestand of in de meest verschrikkelijke ellende. Het wordt gebruikt om te bewijzen dat de straf begint op het moment dat een goddeloze sterft, dat gestraft wordt door middel van een letterlijk vuur en dat de verlorenen eeuwig gepijnigd worden door vuur. Het wordt gebruikt om de aard van de straf tussen dood en opstanding te beschrijven en tevens om de aard van de straf ná de opstanding mee aan te geven. Men veronderstelt dat het laat zien op welke wijze een mens gestraft wordt nog voor hij is veroordeeld en ook om te tonen welke straf hem te wachten staat als hij voor Gods troon heeft gestaan. Het wordt gebruikt om te bewijzen dat doden helemaal niet dood zijn, maar levend en bij volle bewustzijn. Dit gedeelte wordt feitelijk gebruikt om alles te ontkennen wat het Oude Testament over de dood te zeggen heeft.

Dit verhaal wordt voortdurend gebruikt om de rijken te bekritisieren en de armen te prijzen. De geestelijkheid heeft het gebruikt om de armen onderdanig te houden, opdat ze niet zouden verlangen naar

de dingen waarin de rijken zich verheugen. Met dit gedeelte hebben sommigen bewezen dat kwaad inherent is aan rijkdom en dat armoede een grote deugd is.

Deze geschiedenis heeft de basis gelegd voor de opvatting dat *HADES* de plaats is van lichaamloze zielen. Ook de theorie dat *HADES* een plaats is die uit twee afdelingen bestaat, is geheel hierop gebaseerd. Er wordt naar verwezen om aan te tonen dat het paradijs één van de afdelingen van *HADES* is, hoewel het woord *paradijs* hier helemaal niet gevonden wordt. Het wordt gebruikt om te bewijzen dat het paradijs en de 'schoot van Abraham' precies hetzelfde aanduiden. Het komt erop neer dat dit gedeelte het fundament is voor welhaast elke opvatting die tegenwoordig bestaat over de 'tussenstaat,' dat wil zeggen de toestand van de mensen tussen het moment van sterven en opstanding.

Er zijn velen die stellig beweren dat deze geschiedenis de enige plaats is waar onze Heer de sluier heeft opgelicht om ons een blik te gunnen op de toestanden die er zijn aan de andere zijde van de dood - dat we hier een beschrijving vinden van de toestand, de ervaringen en zelfs de gesprekken van hen die gestorven zijn.

Ik herhaal, er is geen enkel ander gedeelte in het hele Woord van God dat wordt gebruikt om zoveel verschillende dogma's en ideeën te onderbouwen als het verhaal van de rijke man en Lazarus. Als al deze verschillende dogma's inderdaad hier worden geleerd, moet iedereen toegeven dat dit gedeelte zonder twijfel de belangrijkste en meest vérstrekkende openbaring van waarheid in de Bijbel is. Dan zou dit het waarachtige *vademecum* van elke Christen moeten zijn, iets dat uit het hoofd geleerd zou moeten worden zodat het altijd met hem is en nooit meer uit zijn gedachten wijkt. Maar als we deze conclusie accepteren als het gaat om het belang van dit gedeelte, brengt het ons natuurlijk wel in de moeilijke situatie dat de grootste openbaring in het Woord van God gegeven is aan mensen die niet bereid waren Zijn wil te doen, want deze boodschap werd gegeven aan de hebzuchtige en spottende Farizeeën. De zelfverzekerde beweringen van velen dat dit verhaal verteld is door de Heer om de sluier op te lichten en mensen een blik te gunnen op de ervaringen van mensen aan de andere kant van de dood zouden alleen al wegens dit feit door een ieder die de waarheid lief heeft met enige terughoudendheid moeten worden aangenomen.

Als iemand die zijn leven heeft toegewijd aan het doorgronden, het geloven en het onderwijzen van het Woord Gods, kan ik in alle oprechtheid zeggen dat als het verhaal van de rijke man en Lazarus al de dingen zou leren die hierboven genoemd zijn, men van mij zou merken dat ik deze al deze dingen geloof en onderwijs. Als dit gedeelte, zoals door zo velen wordt beweerd, letterlijk opgevat zou moeten worden en gezien zou moeten worden als een verhaal dat een feitelijke toestand schildert, zou ik alle gedachten die erin voorkomen als feit aanvaarden. Langdurige en zorgvuldige bestudering van dit gedeelte heeft me echter tot de overtuiging gebracht dat al deze dingen hier niet worden geleerd en dat dit geen verslag is van gebeurtenissen die werkelijk plaatsgevonden hebben.

Er zijn velen die dit gedeelte alleen maar gebruiken om te onderbouwen wat ze reeds geloven. Maar als ze zich er maar eenmaal werkelijk over zouden buigen om de waarheid te ontdekken, wat ze overigens beweren te doen, zouden ze ontdekken dat ze, als dit werkelijk de beschrijving van echte gebeurtenissen is, er veel dingen in zouden vinden die ze ogenblikkelijk van de hand zouden wijzen. Deze geschiedenis, als het een echte geschiedenis zou zijn, laat de toekomstige zegeningen afhangen van huidige armoede en niet van iemands relatie tot God door Jezus Christus. En als iemand zou willen onderwijzen dat de positie in het komende leven precies tegengesteld zal zijn aan de huidige, zou hij daarvoor een riante onderbouwing vinden in vers 25 van dit gedeelte.

Het is niet zo moeilijk voor iemand om een leerstelling te bedenken en pas daarna de Bijbel op te slaan en dan een tekst te vinden die deze leerstelling ondersteunt. Mensen slaan in laatste instantie pas de Bijbel op. En als ze dat doen en dan tot de ontdekking komen dat de Bijbel over iets het tegendeel leert van wat zij denken, zullen ze de Bijbel steeds opnieuw opslaan om er iets in te vinden dat ze kunnen gebruiken om hun ideeën te bevestigen. Dat is de geest van Bileam in Bijbelstudie. Ze raadplegen de Schriften op de manier waarop Bileam God raadpleegde. Zijn eigen vooroordelen brachten hem er toe om nog eens na te gaan 'wat de Heer zal zeggen,' om te onderzoeken of hij niet iets kon vinden dat

enigszins meer in de lijn lag van zijn eigen voorkeur. Zij die dezelfde geest hebben, kunnen het niet nalaten hun eigen opvattingen in het Woord van God te leggen. Ze staan klaar om er zichzelf van te overtuigen dat een gedeelte bepaalde dingen leert die op geen enkele manier daaruit vallen op te maken. Met het oog hierop doen we er goed aan om op dit moment de geschiedenis van de rijke man en Lazarus zorgvuldig en eerlijk door te lezen.

Lucas 16:19-31

19 En er was een rijk man, die gekleed ging in purper en fijn linnen en elke dag schitterend feest hield.

20 En er was een bedelaar, Lazarus genaamd, vol zweren,

21 nedergelegd bij zijn voorportaal, die verlangde zijn honger te stillen met wat van de tafel van de rijke afviel; zelfs kwamen de honden zijn zweren likken.

22 Het geschiedde, dat de arme stierf en door de engelen gedragen werd in Abrahams schoot.

23 Ook de rijke stierf en hij werd begraven. En toen hij in het dodenrijk zijn ogen opsloeg onder de pijnigingen, zag hij Abraham van verre en Lazarus in zijn schoot.

24 En hij riep en zeide: Vader Abraham, heb medelijden met mij en zend Lazarus, opdat hij de top van zijn vinger in water dope en mijn tong verkoele, want ik lijd pijn in deze vlam.

25 Maar Abraham zeide: Kind, herinner u, hoe gij het goede tijdens uw leven hebt ontvangen en insgelijks Lazarus het kwade; nu wordt hij

hier vertroost en gij lijdt pijn.

26 En bij dit alles, er is tussen ons en u een onoverkomelijke kloof, opdat zij, die van hier tot u zouden willen gaan, dit niet zouden kunnen, en zij vandaar niet aan onze kant zouden kunnen komen.

27 Doch hij zeide: Dan vraag ik u, vader, dat gij hem naar het huis van mijn vader zendt, want ik heb vijf broeders.

28 Laat hij hen dan ernstig waarschuwen, dat ook zij niet in deze plaats der pijniging komen.

29 Maar Abraham zeide: Zij hebben Mozes en de profeten, naar hen moeten zij luisteren.

30 Doch hij zeide: Neen, vader Abraham, maar indien iemand van de doden tot hen komt, zullen zij zich bekeren.

31 Doch hij zeide tot hem: Indien zij naar Mozes en de profeten niet luisteren, zullen zij ook, indien iemand uit de doden opstaat, zich niet laten gezeggen.

Gods Woord is een rots - ja, een kostbaar gesteente - die standhoudt hoe kritisch men die ook onderzoekt. Het is een lamp voor onze voet die niet gedoofd wordt door nauwkeurige studie. Het verheugt zich over onderzoek. Het daagt mensen uit er over na te denken. Als mensen ophouden zichzelf zo hoog aan te slaan en de verklaring van God accepteren, Die zegt: 'wij vermogen niets tegen de waarheid, maar wel voor de waarheid' (II Cor. 13:8), zouden ze niet zo bang zijn zich te verdiepen in de bestudering van het Woord Gods. Het mag dan wel diep zijn, maar als het nodig mocht blijken, zou ik liever daarin verdrinken, dan dood gebeukt te worden door de golven van menselijke onkunde, falen, bijgeloof en opvattingen. Zij die het Woord des Heren dag en nacht overdenken worden welzilig genoemd.

Voor de meeste Christenen doet de geschiedenis van de rijke man en Lazarus de gehele Oudtestamentische openbaring over de bestemming van de mens teniet. Daarom is het noodzakelijk dit gedeelte aan een meer nauwkeurig onderzoek te onderwerpen en langduriger te overdenken. Het zou niet eerlijk zijn iets te bouwen op dit gedeelte als we dát niet eerst hebben gedaan. Velen laten dit gedeelte uit Gods Woord de interpretatie van de rest van de Schriften overheersen en beïnvloeden terwijl zij vaak in het geheel niet op de hoogte zijn wat er in wordt gezegd.

Een ieder die dit gedeelte eerlijk wil onderzoeken, zal ontdekken dat er daardoor ontelbare vragen, problemen en moeilijkheden ontstaan. Die zullen eerst moeten worden opgelost, voordat we er zeker van kunnen zijn dat we de werkelijke betekenis van dit deel van Gods Woord hebben ontdekt.

Deze passage is de schriftelijke weergave van de gesproken woorden van de Here Jezus. Daarover kan geen twijfel bestaan. De vertaling is, op een paar punten¹ na, aanvaardbaar; daarom kunnen we er zeker van zijn, als we alleen de NBG-vertaling gebruiken, dat we voor ons zien wat de Heer werkelijk gezegd heeft.

Het is dus onze opdracht om uit te zoeken wat de Heer heeft bedoeld met wat Hij heeft gezegd en wat Zijn doel was met het vertellen van dit verhaal. Deze woorden geven Zijn gedachten bij deze gelegenheid weer en we moeten daaruit opmaken wat Hij dacht.

De meesten vinden dit een uiterst eenvoudige taak, omdat ze deze geschiedenis houden voor een eenvoudige, ongeunstelde, zakelijke weergave van werkelijke feiten die plaatsgevonden hebben voor de geboorte van Jezus en waarvan Hij voor Zijn vleeswording getuige is geweest. Ze beweren stellig dat dit verhaal een werkelijke geschiedenis is, die door de Heer wordt verteld om iets te laten zien over de toestand na de dood.

Zij die dit standpunt hebben ingenomen, zullen de consequenties ervan echter nooit accepteren. Zij zullen hun inzicht niet tot in laatste instantie kunnen blijven vasthouden. Hun opvattingen over de 'historische werkelijkheid' zullen ze niet tot in elk detail kunnen handhaven. Altijd zullen ze in één of ander opzicht moeten overstappen op een zinnebeeldige uitleg of op veronderstellingen. Hun standpunt wordt onderuit gehaald zodra ze geconfronteerd worden met het feit dat de arme man door engelen gedragen werd in de Schoot van Abraham. Ze kunnen niet overweg met de beweringen dat de rijke man ogen en een tong had en Lazarus een vinger. Deze lichaamsdelen passen niet in hun ideeën over 'lichaamloze zielen.'

De rijke man

In veel preken over dit onderwerp wordt deze rijke man als buitengewoon verdorven afgeschilderd en hij wordt voorgesteld als *het* voorbeeld van een zondaar. Voor dat beeld is hier echter helemaal geen aanleiding en onze Heer is heel voorzichtig te werk gegaan zodat in deze geschiedenis geen enkele reden wordt gevonden om aan te nemen dat hier sprake is van een grote mate van slechtheid. Dat zou het beeld dat Hij wilde schetsen helemaal bederven. We weten alleen van deze man dat hij rijk was, dure kleren droeg en er een luxueus leven op nahield. Dat is alles wat we van hem weten en dat is niet veel. Er wordt niet voldoende verteld om een goed beeld te krijgen van zijn karakter, want de feiten die hier zijn weergegeven, hebben betrekking op zijn positie. Ze zeggen niets over zijn karakter. Trench zegt: 'Hij was iemand van wie iedereen waarschijnlijk goed gesproken heeft, van wie niets ernstigers gezegd kon worden dan dat hij gerieflijk woonde, en dat hij graag zo ver mogelijk verwijderd bleef van alles wat hem moeite zou kunnen kosten en dat hij zich omringde met dingen waar hij plezier aan beleefde.'²

In onze burgerlijke zelfgenoegzaamheid zijn we geneigd te denken dat deze constatering een groot zondaar als Achab of Judas Iskariot beschrijven, maar dat is helemaal uit de lucht gegrepen. De gemiddelde burger in Nederland van tegenwoordig zal zich waarschijnlijk beter kleden, beter eten en over een comfort beschikken dat de stoutste dromen van deze rijke ver te boven zou hebben gegaan. Wij vinden het karakter van iemand niet slecht omdat hij rijk is. Evenmin vinden we iemand slecht omdat hij zich goed kleedt. We kunnen ons weliswaar afvragen of een luxueuze en overdadige levenswijze wel verstandig is, maar we vragen ons nooit af of het wel moreel verantwoord is. Waarom zou de man in dit verhaal dan moeten worden gezien als een opvallende slechterik? Durven we iemand te

---

¹ De woorden: 'levende allen dag vrolijk en prachtig' (St.Vert.) zouden nauwkeuriger moeten worden vertaald om de gedachte dat deze man de hele dag aan het feesten en smullen was, waarvoor het Grieks geen aanleiding geeft, te vermijden. Het zou beter als volgt vertaald kunnen worden: 'die elke dag genoot en in luxe leefde' (Fenton); 'leefde elke dag weelderig' (Moffatt); 'maakte zich dag aan dag vrolijk en schitterend' (Rotherham); 'leefde dagelijks in luxe en grootse stijl' (Wuest). Het woord 'bedelaar' in vers 20 zou vervangen moeten worden door 'arme man'; het woord 'dodenrijk' in vers 23 door *HADES*.

² *Notes on The Parables of Our Lord*, door Richard Chenevix Trench, D.D. (Revell, New York), p. 346.

veroordelen die de Heer niet veroordeelde? Toegegeven, hij heeft de bedelaar misschien niet gevoed, maar zelfs daarvan kunnen we niet zeker zijn.

Er is ons niet verteld hoe deze man aan zijn rijkdom is gekomen. Als we iemand dus niet willen lasteren, kunnen we niet beweren dat hij zijn rijkdom op oneerlijke wijze heeft verkregen. Onze Heer heeft daarover niets verteld en ook Abraham beschuldigde hem er niet van toen hij tot deze man sprak. In verband hiermee is een eenvoudig kwatrijn hier op zijn plaats:

Zorg dat je de Schrift hebt,
bij alles wat je doet of spreekt,
En als de Bijbel stil is,
Zorg dan dat je die stilte niet doorbreekt³.

Het is duidelijk dat onze Heer een globaal beeld wilde geven van rijke en invloedrijke mensen in het Israël van die dagen, met name de Farizeeën, maar ook de Sadduceeën, Schriftgeleerden, Rechters en Priesters. Laten we er voor zorgen dat we niet schuldig zijn aan het afdoen of het toevoegen aan het door Hem gegeven beeld.

De arme man

De volgende persoon die ten tonele wordt gevoerd, is een arme man, een mens in diepe ellende. In veel overdenkingen wordt deze man als een godvruchtig en vroom mens voorgesteld, een heilige. Maar een dergelijke omschrijving wordt niet gevonden in de woorden van onze Heer. Hij stelt hem voor als een arme man, iemand die over zijn hele lichaam bezaaid is met etterende zweren, maar ook niets meer dan dat. Het lijkt erop dat de Heer zich gehoed heeft een dergelijk beeld van deze man te geven. Geen enkel feit wordt van deze man naar voren gebracht dat lof of bewondering zou verdienen. Zijn toestand wekt ons medeleven op, maar we vinden in hem niets dat tot voorbeeld zou strekken. We zouden het niet in ons hoofd halen iemand aan te moedigen zijn leven te leiden zoals deze arme man dat deed. We kunnen evenmin op hem wijzen en zeggen: 'Gaat heen en doet jij evenzo.' Als gezegd was dat hij tot God opzag om Hem te vragen in zijn behoeften te voorzien, zouden we meer verwantschap met hem voelen dan nu hij verlangde om van de kruimels van de tafel van de rijke te kunnen eten. We vragen ons af of de door God gegeven mogelijkheid van gebed wel in zijn leven functioneerde. Uit wat ons verteld wordt, weten we slechts dat zijn hoop was gevestigd op de rijke man.

Sommigen die deze zinnen lezen, vinden dat ik de arme man wat hardvochtig behandel. Dat wil ik wel toegeven, maar ik voeg er direct aan toe dat dit niet voortkomt uit gebrek aan medeleven voor hem. Het komt alleen voort uit mijn verlangen het beeld te schetsen zoals ons dat door de Heer over hem gegeven is, en het valse beeld van diepe vroomheid dat mensen geneigd zijn van hem te schilderen, te weerleggen.

We moeten toegeven dat zich een aantal dingen in het leven van de rijke heeft voorgedaan die zijn af te keuren. Hij kleeft zich te goed en hij leefde een te luxueus leven, maar alles bij elkaar genomen was het geen kwaai vent. Hoewel er dus sommige dingen zijn die we van hem kunnen afkeuren, is het aan de andere kant ook zo dat er geen enkel ding in de arme man is dat we zouden willen aanbevelen of bewonderen. Niets wijst erop dat hij een rechtvaardige man of een man des geloofs was. Als hij in de dagen van David had geleefd, had David niet zijn grote getuigenis kunnen geven:

Ik ben jong geweest, ook ben ik oud geworden, maar heb niet gezien den rechtvaardige verlaten,
noch zijn zaad zoekende brood (Ps. 37:25).

De lezer kan alles wat is gezegd over deze twee mannen bevestigen wanneer hij de woorden van de Heer zorgvuldig leest. De eerlijke zoeker naar de waarheid kan de gedachte niet aannemen dat hier

---

Oorspronkelijke tekst: Be sure that you have Scripture
For all you say or do;
And where God's Word is silent
May you be silent too.

een tegenstelling tussen een rechtvaardige en een zondaar wordt gegeven. Er wordt over de rijke man niets gezegd dat ook maar een vermoeden inhoudt van grote verdorvenheid en over de bedelaar niets dat een aanwijzing geeft van zijn rechtvaardigheid. De rijke man is niet het beeld van een zondaar. De bedelaar vertoont niet het beeld van de heilige.

Hun dood

Het verhaal gaat verder dat de arme man na verloop van tijd stierf en door de engelen in de 'schoot van Abraham' werd gedragen. Hier doemen grotere vragen op. Is dit een historische weergave van de werkelijkheid? Moeten we dit letterlijk opvatten? Droegen de engelen in werkelijkheid de dode Lazarus? Als iemand u vertelde: 'Er is een man gestorven op straat en zijn vrienden hebben hem naar huis gedragen,' wat zou dat dan betekenen? Moeten we deze opmerking op de ene manier opvatten en wat gezegd wordt over de 'arme man' op een andere?

Op dit punt willen zij die vasthouden aan de opvatting dat het hier gaat om historische gebeurtenissen, hun ideeën over 'ziel' of een 'lichaamloze geest' introduceren. Maar hoe wordt een ziel gedragen en waarom is het nodig om een ziel te dragen? De woorden van onze Heer drukken dergelijke ideeën niet uit. Het was de arme man die voor de poort van de rijke werd gelegd, het was de arme man die stierf en het was de arme man die door de engelen gedragen werd.

Dit is de eerste en enige verwijzing in de Bijbel naar 'de schoot van Abraham.' Deze term levert een nieuw probleem op - een probleem dat door velen wordt opgelost door te zeggen dat het een nieuwe naam voor de hemel of het paradijs is. Maar als dat zo is, waarom wordt het later dan nergens meer gebruikt? En als het, zoals sommigen stellig beweren, één of andere afdeling is van een mythologische *HADES* waar de geesten van de rechtvaardige doden worden verondersteld te verblijven tussen dood en opstanding, waarom wordt hier dan plotseling deze naam gebruikt? En nog iets: hoe heette deze plaats enkele duizenden jaren vóór de tijd van Abraham? Zelfs een oppervlakkig student moet toegeven dat er iets vreemds aan de hand is met deze term en met het feit dat het slechts eenmaal en dan nog wel in *dit* gedeelte voorkomt.

Vervolgens wordt ons verteld dat de rijke man stierf en werd begraven. Velen vinden het nodig de woorden van de Heer hier wat bij te werken. Ze beweren dat niet 'de rijke man' stierf, maar het lichaam van de rijke man en dat niet de rijke man werd begraven, maar alleen zijn lichaam.

Na de verklaring dat de rijke stierf en werd begraven, krijgen we een beschrijving van zijn toestand. 'En toen hij in het dodenrijk zijn ogen opsloeg onder de pijnigingen...' Als het verhaal verder gaat, ontdekken we dat hij zich in ongeveer dezelfde omgeving bevindt als Abraham en Lazarus en dat zijn marteling danig verzaamd wordt, omdat hij over een kloof Abraham in de verte kan zien en Lazarus in zijn schoot. Hieruit kunnen we opmaken dat, hoewel de afstand tussen hen groot was, hij toch binnen gehoorsafstand was en dat ze elkaar konden zien, want hij zag hen en voerde een gesprek met hen.

Als de rijke man hen in gelukkige omstandigheden zag, ligt het voor de hand dat zij hem in zijn foltering zagen. En als zij zijn pijniging niet konden zien, zoals sommigen beweren, konden ze hem in ieder geval nog horen. Als we dit voor ogen hebben, hoe kunnen we dan nog geloven dat Abraham en Lazarus buitengewoon gelukkig waren, ondanks dat ze naar een mens keken die werd gepijnigd en hoorden hoe hij smeekte om een paar druppels water? Een gefolterde horen smeken om water kan bij elk medelevend mens diepe ellende veroorzaken. De mens die gelukkig kan zijn onder dergelijke omstandigheden is werkelijk ongevoelig. Geen wonder dat zij die vasthouden aan de letterlijke interpretatie van dit gedeelte de *HADES* als plaats voor zowel de goeden als de kwaden geriefelijk achter zich hebben gelaten, door, enkele maanden nadat deze woorden zijn gesproken, de goeden naar de hemel te laten verhuizen.⁴

---

⁴ Zie in de 'Scofield Reference Bible', de kanttekeningen op het onderwerp: 'Hades vanaf de tijd van Christus' hemelvaart' (pag. 1099 [afhankelijk van de uitgave; het betreft een aantekening bij Lucas 16:23, Vert]) voor een korte samenvatting van deze leer.

De mensen die plezier beleven aan het lijden van anderen, die zich vergenoegen in een tafereel van lijden, zijn sadisten. Sadisme is een vorm van krankzinnigheid. Kunnen we werkelijk geloven dat Abrahams karakter zo veranderd is dat hij zich gelukkig voelt in een omgeving waar hij getuige is van het lijden van anderen en waar hij het smeken hoort van iemand om een kleine verkwikking? Ik ben er stellig van overtuigd dat mijn karakter zo is, dat als ik daar geweest zou zijn, ik op één of andere manier zou hebben geprobeerd om het lijden van deze man te verlichten, ook al zou ik in de kloof zijn gestort bij die poging. Ik ga ervan uit dat ik altijd bereid zal zijn, ook al zou het mijn eigen gerief kosten, om te trachten het lijden van anderen te verlichten.

Hun gesprek

Het gesprek tussen de rijke man en Lazarus is één van de vreemdste die gevonden wordt in de Bijbel. De rijke man, die Abraham in de verte zag met Lazarus in zijn schoot, riep naar Abraham en sprak hem aan met 'Vader Abraham' en hij smeekte Abraham medelijden met hem te hebben. Dit werpt een aantal vragen op: Waarom deed hij een beroep op Abraham? Was Abraham de belangrijkste persoon in dat oord? Was het Abraham die hem pijnigde? Wilde Abraham hem geen water geven? Had Lazarus wel een vinger die in water gedoopt kon worden? En had de rijke man een tong die daarmee verkoeld zou kunnen worden?

De rijke man riep niet God te hulp. Zijn smeekbede was tot Abraham gericht en zijn vreemde verzoek wordt nog eigenaardiger als we dat zien in het licht van Abrahams antwoord. Abraham sprak de rijke man aan als 'kind' en vroeg hem zich te herinneren dat hij gedurende zijn leven het goede had genoten en dat Lazarus het kwade had ontvangen, met als gevolg dat deze nu werd vertroost, terwijl de rijke man pijn leed.

Het antwoord van Abraham stelt ons voor een ontzaglijk probleem. Wat raar dat deze man die om ontferming smeekte niet gewezen werd op één of andere zonde, op zijn slechtheid of ongeloof. Hij wordt niet beschuldigd van afgoderij, van onderdrukking van de armen, of van diefstal van andermans goederen, uitbuiting van wezen, of het vervolgen van weduwen. Het enige antwoord dat hij krijgt is dat de rijke man in zijn leven het goede had ontvangen en dat hij daarom nu pijn lijdt.

Als het antwoord van Abraham iets te zeggen heeft, als het iets leert, wat wordt er dan anders gezegd dan dat in het hiernamaals de rollen precies omgekeerd zijn? Maar dit is tegenstrijdig met elk gedeelte in het Woord van God dat handelt over de toekomstige plaats van de mensen. Er kwamen van de lippen van Abraham geen beschuldigingen tegen de rijke man, noch woorden van lof voor de bedelaar. Hun zaak werd afgedaan met de bewering dat de één goede dingen in zijn leven had ontvangen terwijl de andere kwade dingen had gekregen.

Dit antwoord van Abraham zou ons tot ernstig nadenken moeten stemmen. Het kan niet eenvoudig worden afgedaan met de stelling dat dit antwoord geen relatie heeft met het lijden of de zegeningen die deze twee ervaren. Als het geen betrekking heeft op deze zaak, dan had Abraham er beter aan gedaan het niet te zeggen. Als het een 'antwoord' was, dat in werkelijkheid 'geen antwoord' was, zou de Heer er niet over hebben gesproken. Wat mij betreft, ik vind dat mijn leven gevuld is met goede dingen. Het zou ondankbaar zijn daar anders over te denken. Ik ben in een goed huis geboren, uit goede ouders die van me hielden en voor me zorgden. Ik had het wel niet zo gemakkelijk als veel kinderen het tegenwoordig hebben, maar ik had een gelukkige jeugd. Mijn leven als volwassene is met ontelbaar veel goede dingen vervuld geweest tot nu toe. Ik heb een goede gezondheid genoten. Mijn huwelijk is een zegen geweest. Mijn getuigenis is: 'Zijn goedheid en genade zijn steeds mijn deel, elke dag, elke dag dat ik leef.' Moet ik nu concluderen dat het hiernamaals voor mij vervuld zal zijn met kwade dingen, omdat ik gedurende dit leven zoveel goeds heb ontvangen? En als mijn leven precies het tegenovergestelde geweest zou zijn, vol verdriet en ellende vanaf de dag van mijn geboorte, zou dat inhouden dat in het komende leven mijn dagen vol goeds zouden zijn?

Ik ben er zeker van dat mijn lezer die thuis is in het Woord van God zal toegeven dat de goede dingen die we gedurende dit leven ontvangen, of juist het gemis aan goede dingen, geen invloed hebben op

het volgende leven. Onze toekomst ligt vast in onze relatie met God door Jezus Christus. Als iemand het leven ontvangt, zal dat niet zijn op grond van armoede, en als hij ten verdere gaat, dan zal dat niet zijn omdat hij rijk is geweest. Toch is dit wat Abraham aan de rijke man vertelde in antwoord op zijn smeken om ontferming:

Kind, herinner u, hoe gij het goede tijdens uw leven hebt ontvangen en insgelijks Lazarus het kwade; nu wordt hij hier vertroost en gij lijdt pijn (Luc. 16:25).

We hebben alle reden ons af te vragen waarom Abraham dit zei. Verspilde hij woorden op zo'n ernstig ogenblik? Waarom herinnerde hij de rijke man aan iets dat geen enkel verband hield met zijn lijden? Waarom sprak hij over dingen die geen betrekking hadden op de zegening van Lazarus? Het is al een groot probleem te begrijpen waarom hij dit alles zei, maar het wordt nog ingewikkelder als we er bij stilstaan dat deze woorden gesproken werden door iemand die gedurende zijn leven zeer rijk was geweest (Gen. 13:2) en wiens leven vervuld was van het goede, met inbegrip zelfs van een persoonlijke omgang met God. Komt het niet buitengewoon vreemd over dat iemand die zoveel goeds genoten heeft, een ander die smeekt om een paar druppels water eraan te herinneren dat hij het goede heeft genoten tijdens zijn leven? Als de rijke man gewezen zou moeten worden op al het goede dat hij ontvangen had, was Abraham wel de laatste om die taak op zich te nemen.

Het verzoek van de rijke man werd afgewezen om twee redenen. Ten eerste op grond van de goede dingen die hij in het verleden ontvangen had en ten tweede omdat het onmogelijk was. Abraham wijst hem er op dat er, behalve het feit dat hij het goede genoten had, zich een grote kloof tussen hen bevond 'opdat zij, die vanhier tot u zouden willen gaan, dit niet zouden kunnen, en zij vandaar niet aan onze kant zouden kunnen komen.'

Nadat zijn verzoek was afgewezen, begon de rijke man Abraham te smeken om Lazarus naar het huis van zijn vader te sturen om te getuigen tegen zijn vijf broers, opdat zij niet ook in deze plaats van pijniging zouden komen. Abrahams antwoord hield in dat zijn vijf broers Mozes en de profeten, dat is het Oude Testament, hadden en dat ze daarnaar zouden moeten luisteren. De rijke man brengt daar tegenin dat dit niet voldoende is, omdat ze meer verlangen. Ze zullen pas geloven als iemand uit de doden zou terugkeren. Abraham antwoordde dat als zij niet willen luisteren naar Mozes en de profeten, dat ze dan ook niet overtuigd zouden worden door iemand die uit de doden is opgewekt. En zo eindigt deze geschiedenis.⁵

God of Christus komt er niet in voor

Het verhaal van de rijke man en Lazarus is bekend. Als erover gesproken wordt, blijkt dat de gemiddelde Christen er van af weet. Men zou er goed aan doen er eens over na te denken op welke wijze men deze kennis heeft verworven. Is deze verkregen door diep na te denken over dit gedeelte? Of is deze kennis voortgekomen uit de preken die we er over hebben gehoord? Het komt vaak voor dat we eigenlijk weinig weten van de dingen die ons vertrouwd zijn. We zijn geneigd om bepaalde opvattingen te vormen die achteraf worden gefundeerd op wat we overdenken of lezen.

Wat we tot nu toe gezegd hebben in deze overdenking heeft er misschien toe bijgedragen dat velen voor de eerste maal de ogen worden geopend voor de ware aard van het verhaal van de rijke man en

---

⁵ Ik heb een grote verzameling brochures, artikelen uit tijdschriften en gedrukte preken over dit onderwerp verzameld. Op één of twee na hebben ze alle dezelfde titel: *De rijke man en Lazarus*. Dat is ideaal, want geen enkele andere titel zou toepasselijker zijn. Maar de meeste van deze overdenkingen hebben een ondertitel, die een duidelijk vooroordeel in de behandeling van dit gedeelte laat zien. Over het algemeen zijn ze in overeenstemming met wat de auteur van dat stukje probeert te bewijzen. Al bij voorbaat geven ze aan dat dit gedeelte een bepaald onderwerp wil duidelijk maken. Één ondertitel is: *Wat Christus over de Hel leerde* en een andere: *Wat Jezus leerde over de toekomstige straf*. Het zou net zo eerlijk zijn te zeggen dat deze geschiedenis Christus' onderwijs over het lot van de rijken laat zien, of de toekomstige plaats van de armen, of over de straf op het ontvangen van het goede in dit leven. Waarom zouden we slechts één onderwerp in dit gedeelte zien? Leert het ons niet net zo goed iets over de zegeningen als over de pijniging?

Lazarus. Zij hebben er lang hun eigen opvattingen op gebaseerd en er hun eigen ideeën in gelezen. Ze zien het als een grootse schildering van God en Christus, van de verblijfplaats van de verlost en de woonplaats van de veroordeelden, van de hemel en de hel, van de grote zondaar en de grote heilige, van de grote zondaar die gepijnigd wordt omdat hij slecht heeft geleefd en de grote heilige die in de hemel is omdat hij rechtvaardig heeft geleefd.

Velen lijken dit beeld op hun bril te hebben geplakt die ze telkens opzetten als ze dit gedeelte lezen of erover spreken. Maar dit verhaal geeft geen aanleiding voor zo'n beeld. Over God wordt niet gerept, noch over iemand die God vertegenwoordigt. Er komt geen woord in voor over Christus of het werk van Christus. Niemand in het verhaal geeft Christus weer of vertegenwoordigt Hem. Er is geen sprake van een zondaar of een grote heilige. Op geen enkele wijze wordt de verlossing of verzoening uiteen gezet en er wordt geen enkele leer in verkondigd betreffende de vraag hoe een mens gerechtvaardigd kan worden voor God. De enige leerstelling die erin voorkomt, betreft de aanleiding tot de marteling van de rijke man en de zegening van de arme en deze is tegengesteld aan de gehele openbaring van Gods rechtvaardig handelen met de mensheid. Het laat Abraham zien, die een irrelevant en zinloos antwoord geeft aan de rijke man, omdat hij diens pijnigingen toeschrijft aan zijn leven waarin hij het goede heeft genoten, want Abraham is zelf rijk geweest en heeft evenzeer het goede genoten.

Dit zijn de moeilijkheden en problemen die voortkomen uit de nadere bestudering van dit gedeelte. We moeten er dus nog langer bij stilstaan om ervoor te zorgen dat deze worden opgelost. Het is noodzakelijk het werkelijke karakter van dit verhaal en Christus' bedoeling ermee te ontdekken. Als we dat doen, zullen alle moeilijkheden en problemen verdwijnen en zal dit Bijbelgedeelte stralen met al de heerlijkheid die God aan Zijn Woord heeft gegeven. Dat is de opdracht die we nu voor ons hebben liggen.

Wat is de Bijbel?

De Bijbel is het Woord van God. Ik aanvaard dat zonder meer en ik geloof stellig in de volmaakte en woordelijke inspiratie van de Schrift. Er is niemand meer dan ik overtuigd in zijn geloof dat de Bijbel Gods geïnspireerde Woord is. De ruim veertig jaar dat ik bezig ben met het ijverig onderzoeken van elke bladzijde van dit Woord staan me toe met enig gezag te spreken over het karakter ervan. Dit Boek is Gods gedachten gereduceerd tot schrift.

Wanneer gedachten tot schrift worden gereduceerd, wordt het literatuur. Daarom is de Bijbel literatuur - literatuur in zijn hoogste en beste vorm. Het Woord moet altijd als een literair product worden beschouwd. Zij die dit negeren, zijn óf onwetend, óf zij willen dit Boek laten zeggen wat ze zelf graag willen dat het zegt. Dat de Bijbel literatuur is, kan worden aangetoond met dit eenvoudig voorbeeld.

Als iemand een bezoek zou brengen aan de grootste bibliotheek van de wereld, zou hij daar duizenden boeken in veel verschillende talen zien. Toch zijn er maar acht soorten woorden in deze boeken. Dat is ook zo met de Bijbel. Elk woord is een zelfstandig naamwoord, een voornaamwoord, een werkwoord, een bijvoeglijk naamwoord, een bijwoord, een voorzetsel of een tussenwerpsel. Deze woorden worden tot zinnen gevormd volgens bepaalde richtlijnen. Dat wordt syntaxis genoemd. Elke zin heeft een onderwerp en een gezegde. Met andere woorden, de Bijbel heeft iets te zeggen en daarvoor worden communicatiemiddelen gebruikt waaraan de mens gewend is.

Als iemand ideeën wil overbrengen, kan hij dat op veel verschillende manieren doen. De manier waarop iemand met woorden ideeën overbrengt, noemen we over het algemeen literaire vormen of oratorische figuren. Als bijvoorbeeld iets poëtisch wordt gezegd, is de literaire vorm poëzie. Als iets ironisch wordt gezegd, dan is de vorm ironie en als het sarcastisch wordt gezegd, dan heet de literaire vorm satire. Er zijn ook vormen als de fabel (zo knap gebruikt door Aesop), de parabel, of gelijkenis, de allegorie, de humor, het spreekwoord en vele andere. Al deze oratorische figuren worden ook in de Bijbel gevonden. Sommige daarvan, zoals de gelijkenis en de allegorie, worden zelfs zo genoemd in de Bijbel. De meeste (zoals poëzie) zijn zo voor de hand liggend dat ze nauwelijks over het hoofd gezien kunnen worden. Vele worden niettemin schandelijk genegeerd, omdat er zijn die een beeldspraak

willen gebruiken om er één of ander dogma op te baseren, waarvoor geen andere steun in het Woord van God gevonden kan worden.⁶

Het is van wezenlijk belang dat we bij de interpretatie van elk gedeelte rekening houden met de literaire vorm. Als we dat niet doen, gaan we dwalen. We moeten eerst weten *hoe* de Bijbel de dingen zegt, voordat we begrijpen *wat* er wordt gezegd. We zullen met dit gegeven voor ogen eens een paar literaire vormen in de Bijbel onderzoeken.

De eerste en waarschijnlijk meest voorkomende, is de vertelling van historische feiten. Daarvan zien we een voorbeeld in Johannes 11, in de geschiedenis van de opwekking van Lazarus. Een ander voorbeeld is overwinning op Goliath door David, zoals beschreven in I Samuël 17.

Vervolgens hebben we poëzie. David, Jesaja en Jeremia gebruikten alle de poëtische vorm om hun boodschap door te geven. De Psalmen herkennen we al gauw als poëzie, maar velen zien de poëtische vorm niet in Jesaja en Jeremia. Veel van het poëtische karakter van deze boeken is verloren gegaan in de vertaling.

Dan is er het gebruik van gelijkenissen. 'Dit alles zeide Jezus in gelijkenissen tot de scharen en zonder gelijkenis zeide Hij niets tot hen' (Matt. 13:34). De geschriften van Mattheüs, Marcus en Lucas staan vol met voorbeelden van deze oratorische figuur.

De Bijbel laat zien dat sommigen hun boodschap doorgaven in de vorm van fabels. Er staan fabels in de Bijbel. Met 'fabel' bedoel ik een verhaal, waarin vooral dieren, planten of zelfs levenloze dingen spreken en handelen als menselijke wezens en dat bedoeld is om een waarheid of een bevel kracht bij te zetten. Jothams fabel van de bomen is de oudste in de gehele literatuur (Richt. 9:8-15). Dat verhaal is overigens een mengeling van een fabel en een hekeldicht.⁷ En hoewel het werd verteld alsof het echt gebeurd is, geldt voor iedereen die het voor een waar gebeurd verhaal houdt de berisping van Spreuken 26:7, die weliswaar betrekking heeft op een 'spreuk,' maar net zo goed geldt als het om een fabel, een hekeldicht of een allegorie gaat.

De benen van een kreupele hangen slap neer, zo is een spreuk in de mond van dwazen⁸

Bij één gelegenheid bediende Paulus zich van de allegorie om zijn boodschap door te geven, zoals Galaten 4:22-31 laat zien.

Zowel humor als ironie worden in sommige uitspraken van Christus gevonden. Maar zoals J.B. Phillips, de vertaler, zei: 'de onveranderlijk plechtige taal maakt het welhaast onmogelijk voor ons om de ironie of de humor in de dingen die Christus heeft gezegd, te ontdekken.' Enkele van deze ironische uitspraken zullen later aan de orde komen.

---

⁶ We zien hiervan een voorbeeld in wat de discipelen deden toen de Heer zei: 'Lazarus, onze vriend, is ingeslapen, maar ik ga daarheen om hem uit de slaap te wekken' (Joh. 11:11). Ze negeerden Zijn gebruik van beeldspraak en vatten het beeld op als werkelijkheid, zoals blijkt uit hun reactie: 'Here, als hij slaapt, zal hij herstellen.' Ze handelden op deze manier omdat ze het graag wilden dat Lazarus niet dood was, maar sliep. De Here Jezus zette de zaak weer recht door duidelijk te zeggen: 'Lazarus is gestorven.' In deze tijd van Gods zwijgen, hebben we de Heer niet aan onze zijde om ons te corrigeren als we feiten in beeldspraak veranderen en beeldspraak in feiten.

⁷ Dr. E.W. Bullinger zegt dat Richteren 9:8-15 een fabel zou zijn als het niet zou zijn uitgelegd in vers 16. Daar ben ik het niet mee eens. De uitleg is niet nodig als je de zeven verzen die aan de fabel voorafgaan, hebt gelezen. Zou iemand willen beweren dat de gelijkenis van het onkruid tussen de tarwe (Matt. 13:24-30) alleen maar een gelijkenis zou zijn als de Heer het niet had uitgelegd in Mattheüs 13:36-43? Ik ben het eens met Joseph Addison, de engelse dichter en schrijver, die opmerkte dat 'Jothams fabel van de bomen de oudste is die bestaat.' Bij nadere bestudering van dit verhaal zal blijken dat Jotham een voortreffelijke hekel- en fabeldichter is.

⁸ Een dwaas krijgt het nooit voor elkaar een gelijkenis toe te passen op datgene waarvan de gelijkenis als illustratie bedoeld is. Dus hoewel de Heer al voorzorgsmaatregelen nam door te zeggen: 'Waarom is het Koninkrijk Gods gelijk en waarmede zal ik het vergelijken?' als inleiding op Zijn gelijkenis, zien de mensen dit over het hoofd en proberen overeenkomsten te vinden met de kerk, het evangelie, het Christendom en talloze andere dingen, maar nooit met het koninkrijk van God.

Niemand kan ontkennen dat veel literaire vormen in de Bijbel zijn gebruikt. We komen nu tot de vraag: Welke literaire vorm is gebruikt in het verhaal van de rijke man en Lazarus?

Is Lucas 16:19-31 een historisch verslag?

Mijn opvatting dat deze woorden van Christus niet kunnen worden gezien als een waar gebeurd verhaal, heb ik al gegeven. Er zijn niettemin mensen die op grond van de woorden van de Heer: 'En er was een rijk man' en 'er was een bedelaar, Lazarus genaamd,' op het standpunt blijven staan dat het hier gaat om mensen die echt bestaan hebben en dat alles wat over hen gezegd werd ook werkelijk is gebeurd.

In de Bijbel kan een verhaal of een gelijkenis die gegeven wordt om een belangrijke waarheid onder de aandacht te brengen, beginnen met de woorden: 'Er was,' zonder dat de spreker beweert dat het verhaal letterlijk opgevat moet worden. Verscheidene gelijkenissen beginnen met deze woorden, zoals we kunnen zien in Mattheüs 21:33 en Lucas 18:2. Bovendien staat in de Griekse tekst niets wat de woorden 'er was' aan het begin van dit verhaal rechtvaardigt. Eigenlijk zou er moeten staan: 'Een zeker man nu was rijk.'

De woorden van onze Heer zouden dus een gelijkenis, een fabel, een hekeldicht, of een hypothetisch verhaal kunnen zijn, maar het is onmogelijk er een weergave van de werkelijkheid of een verhandeling in te zien. Degenen die daaraan willen vasthouden, deinzen terug als ze geconfronteerd worden met de details.

Sommigen beweren dat als we dit verhaal niet als letterlijke geschiedschrijving willen erkennen, we ons schuldig maken aan het uithollen van het Woord van God. Deze redenering is vals, zoals we eenvoudig kunnen aantonen.

Je zou wel bijzonder dom zijn als je de fabel van de bomen die verteld werd door Jotham (zie Richt. 9:8-15) als letterlijke geschiedschrijving zou willen opvatten, zelfs al vertelde Jotham het verhaal alsof het allemaal werkelijk gebeurd is. Sommigen geloven wellicht dat het verhaal dat Nathan aan Koning David heeft verteld (II Sam. 12:1-4) een weergave van historische feiten was, maar ik geloof dat niet. David was er echter van overtuigd dat Nathan over werkelijke gebeurtenissen sprak, totdat hij de man die deze verschrikkelijke dingen heeft gedaan, wilde roepen om hem ter dood te brengen en Nathan tegen hem zei: 'Gij zijt die man!'

Het doet op geen enkele manier het Woord van God te kort als we geloven dat deze twee mannen over gebeurtenissen spraken die nooit hebben plaatsgevonden. Het doet daarom het Woord van God ook niet te kort als we geloven dat de gebeurtenissen die in het verhaal van de rijke man en Lazarus zijn verteld, nooit hebben plaatsgevonden. Laat de ijverige student nogmaals de volgende gedeelten lezen: Richteren 9:8-15; II Samuël 12:1-4 en Lucas 16:19-31 en hij zal de waarheid van deze bewering inzien. Jotham vertelde een verzonnen verhaal over bomen en een braamstruik, Nathan vertelde een verhaal over een arme man, een rijke man en een lam. Deze verhalen werden verteld om hen aan wie deze woorden waren gericht te beschuldigen en aan de kaak te stellen. Het verhaal van de rijke man en Lazarus is een verzonnen verhaal dat door onze Heer werd verteld om de Farizeeën en allen die met hen verbonden waren, te beschuldigen, aan de kaak te stellen en te vermanen.

Is Lucas 16:19-31 een gelijkenis?

Verhalen die worden verteld om iets duidelijk te maken, kunnen gelijkenissen zijn, maar ik geloof niet dat het verhaal van de rijke man en Lazarus een gelijkenis is. Toch wil ik op deze plaats de vele dwaze argumenten weerleggen van sommigen die net als ik beweren dat het geen gelijkenis is. Er is een kanttekening in de *Scofield Reference Bible* (p. 1098) waarin staat dat het geen gelijkenis is omdat: 'in geen enkele gelijkenis de naam van een persoon wordt genoemd.' Maar dezelfde *Scofield Bible* heeft als opschrift boven Ezechiël 23: 'De gelijkenis van Oholah en Oholibah.' Als er ergens een gedeelte overduidelijk een gelijkenis is, dan is het wel wat geschreven staat in Ezechiël 23:1-4 en toch worden er twee namen in vermeld: 'wat haar namen betreft, Oholah is Samaria en Oholiba is Jeruzalem.' Het is

voor ieder aan te bevelen dit gedeelte te lezen en dan het kinderachtige argument, dat Lucas 16:19-31 geen gelijkenis kan zijn *omdat* er de naam van een mens in wordt genoemd, voor altijd los te laten.

Ik heb zorgvuldig het standpunt overwogen van veel leraren die beweren dat deze geschiedenis een gelijkenis is. Sommigen hebben daarover met mij gecorrespondeerd en ik heb me altijd welwillend opgesteld tegenover hun argumenten. Het is duidelijk dat ze oprecht zoeken naar de betekenis van dit verhaal. Ze kunnen niet geloven dat het hier om een feitelijke weergave gaat, omdat als je daar vanuit gaat je in conflict komt met het hele Oude Testament als het gaat om dood, *SHEOL* en de omstandigheden waarin overleden mensen verkeren tussen dood en opstanding. Velen echter vergissen zich als ze uit het feit dat het hier niet gaat om een feitelijke geschiedenis, concluderen dat het dan wel een gelijkenis moet zijn. Ze gaan er dan ten onrechte van uit dat het Woord van God maar twee literaire vormen kent.

Zij die het verhaal als een gelijkenis zien, worden ook gedwongen het als een gelijkenis uit te leggen. Elke poging die in die richting is gedaan, heeft volkomen onbevredigende resultaten opgeleverd. In veel gevallen worden leerstellingen bedacht om de uitleg te ondersteunen. Het Griekse werkwoord *PARABOLE* betekent: er langs werpen, dat wil zeggen er naast leggen met het doel twee zaken met elkaar te vergelijken. De inhoud van een gelijkenis moet op alle hoofdpunten overeenkomen met hetgeen er mee wordt geïllustreerd. Niet elk onderdeel van een gelijkenis hoeft parallel te lopen met het geïllustreerde: sommige dingen zijn er aan toegevoegd om het verhaal goed te laten lopen en de elementen waarom het gaat met elkaar te verbinden. Dit kunnen we zien in de gelijkenis van het onkruid tussen de tarwe, waar de mensen die sliepen en de dienstknechten die met vragen aankwamen over het onkruid, niet vermeld worden in de uitleg die onze Heer van de gelijkenis heeft gegeven.

Bij het zoeken naar een verklaring van het verhaal van de rijke man en Lazarus als gelijkenis, zijn veel verschillende ideeën naar voren gebracht over de betekenis van de beelden en handelingen die erin zijn weergegeven. Als we deze ideeën tezamen nemen, komt het er op neer dat de rijke man de representant is van het ongelovige en egoïstische Israël; de fraaie kleding en het luxueuze leven ziet men dan als weergave van alles wat God dat volk heeft geschonken en Lazarus wordt gezien als de vertegenwoordiger van de hoeren en tollenaars die door de leiders buitengesloten waren van de zegeningen van Israël. De dood van beiden wordt gezien als de nationale dood van Israël, die voor beide klassen hetzelfde gevolg had. Het vuur en de pijniging wordt gezien als beeld van Israëls huidige lijden.

Andere uitleggingen volgen een ander patroon of verschillen in details. Ik heb geprobeerd ze alle te betrekken in mijn bestudering van dit gedeelte, maar ben tot de conclusie gekomen dat ze ontoereikend, onvolledig en gekunsteld zijn en heel vaak tegengesteld aan wat God heeft geopenbaard. Naar mijn overtuiging levert het behandelen van Lucas 16:19-31 als gelijkenis alleen maar meer problemen op. Onze vragen blijven onbeantwoord en onze problemen onopgelost. Het dwingt ons te proberen van elk persoon, elke gebeurtenis, elke handeling en elk oord te verklaren waarvoor het staat. Dat is volkomen onmogelijk, in het bijzonder als we het gesprek tussen Abraham en de rijke man tegenkomen, en de 'vijf broeders' die nog op aarde zijn en niet worden gefolterd.

Nogmaals, als we het idee dat dit verhaal feitelijke toestanden weergeeft laten varen, en ook het idee dat het hier gaat om een gelijkenis, dan hebben we nog niet alle mogelijke interpretaties uitgeput. Er worden nog veel andere oratorische stijlen in Gods Woord gebruikt.

Is Lucas 16:19-31 een satire?

Het woord *satire* is een breed begrip en de betekenis ervan is nauwelijks samen te vatten in een korte omschrijving. Het woord *satire* heeft in deze studie de betekenis van een literaire vorm, of oratorische stijl, een manier van schrijven of spreken, waarin een verzonnen verhaal wordt verteld met de bedoeling de toehoorders hun ondeugden, dwaasheden, misvattingen, misbruiken of tekortkomingen voor te houden en er kritiek op te leveren door ze belachelijk te maken. Het is een literaire stijl die door de meesten nauwelijks wordt begrepen en het is in een kwade reuk gekomen dankzij hen die deze stijl op grove wijze hebben misbruikt. Er staan niettemin uitmuntende voorbeelden van satire van de meest

verheven vorm in de Bijbel en onze kennis van deze stijl kan geweldig worden uitgebreid als we enkele van deze voorbeelden onderzoeken.⁹

De satirische fabel in Richteren 9:8-15

Om een satire te kunnen begrijpen, moet men volledig op de hoogte zijn van het onderwerp dat wordt geheld. In het geval van Jothams satire is dat eenvoudig, omdat zowel de gebeurtenis die aanleiding gaf tot de hekeling als de achtergrond van de gebeurtenis gedetailleerd in de Schrift zijn weergegeven.

De man Gideon had het volk Israël voor altijd aan zich verplicht door het te bevrijden van de bittere onderdrukking van de Midianieten. Zijn dankbare landslieden boden hem aan om koning te worden, maar dat wees hij af. Hij diende Israël overigens wel als legeraanvoerder en richter gedurende zijn leven. Tegen de tijd dat hij stierf had hij zeventig zonen, want hij had veel vrouwen en nog één zoon, Abimelech, bij een concubine. Na zijn dood werden zijn goede werken snel vergeten en raakten zijn huis en zijn familie volkomen in vergetelheid.

Spoedig na zijn dood ging Abimelech naar de broers van zijn moeder in Sichem en liet daar doorscheren dat de zeventig zonen van Gideon van plan waren de regering van Israël over te nemen. En, zoals zo vaak het geval is, hij had al een oplossing voor dit door hemzelf bedachte probleem gevonden. Hij vroeg of het beter was door zeventig mannen of door één man bestuurd te worden en hij schoof daarbij zichzelf naar voren als mogelijke alleenheerser over Israël.

De woorden die hij bij het opperen van deze suggestie gebruikte - 'bedenkt, dat ik uw eigen vlees en bloed ben'- waren niets anders dan een belofte dat zij zich allen zouden kunnen verrijken ten koste van de gemeenschap, als hij koning zou worden. Daarop gaven de mannen van Sichem hem geld waarmee hij enkele waardeloze mannen inhuurde, die nergens om gaven en op een werkelijk dictatoriale wijze ging hij naar het huis van zijn vader in Ofra en doodde 69 van zijn broers op één steen. Slechts één, Jotham genaamd, kon zichzelf verstoppen en op die wijze ontsnappen. Hierop maakten de mannen van Sichem Abimelech koning en hiervan werd verslag gedaan aan Jotham. Toen Jotham dit hoorde ging hij op de top van de Gerizim staan en riep uit: 'Luistert naar mij, gij burgers van Sichem, en God zal naar u luisteren.' Deze man had iets te vertellen. Zijn doel was hun zonde aan het licht te brengen, belachelijk te maken en te veroordelen. De door hem gekozen methode leidde tot één van de oudste en prachtigste satirische fabels die in de literatuur te vinden is. Denk eens na over deze woorden:

Richteren 9:8-15

8 Eens begaven de bomen zich op weg om een koning over zich te zalven en zij zeiden tot de olijfboom: wees toch koning over ons!

9 Maar de olijfboom zeide tot hen: zou ik de vettigheid prijsgeven, welke God en mensen in mij eren, om te gaan zweven boven de bomen?

10 Toen zeiden de bomen tot de vijgeboom: welaan, wees gij koning over ons!

11 Maar de vijgeboom zeide tot hen: zou ik mijn zoetigheid prijsgeven en mijn goede vruchten, om te gaan zweven boven de bomen?

12 Toen zeiden de bomen tot de wijnstok:

welaan, wees gij koning over ons!

13 Maar de wijnstok zeide tot hen: zou ik mijn most prijsgeven, die God en mensen vrolijk maakt, om te gaan zweven boven de bomen?

14 Toen zeiden al de bomen tot de doornstruik: welaan, wees gij koning over ons!

15 En de doornstruik zeide tot de bomen: indien gij mij werkelijk tot koning over u wilt zalven, komt dan en schuilt in mijn schaduw; maar zo niet, dan zal er vuur uitgaan van de doornstruik en de ceders van de Libanon verslinden.

⁹ Mijn eigen belangstelling voor satire in de literatuur kreeg een grote impuls toen mijn dochter Jane bezig was met haar laatste jaar van de middelbare school en op zoek was naar een onderwerp voor haar eindexamenscriptie. Ik stelde haar voor te schrijven over 'De satirische stijl van Lewis Carroll'. Dit onderwerp heeft ze inderdaad gekozen. Haar mentor raadde haar later aan het onderwerp uit te breiden tot: 'De satirische stijl in de literatuur'. In die tijd begon ik me te verdiepen in de satire in de literatuur en wel voornamelijk in de Bijbel.

We zien hier dat wanneer deze satirische fabel als gelijkenis wordt behandeld, we voor elk symbool een parallel moeten kunnen vinden: voor de olijfboom, de vijgenboom, de wijnstok en de doornstruik. We hebben natuurlijk geen moeite met de doornstruik, omdat deze direct en zeer duidelijk wijst op Abimelech, maar de rest van de fabel past nergens in de geschiedenis zoals we die kennen. Als we dit gedeelte echter als verzonnen verhaal beschouwen, dat verteld is in volstrekt satirische stijl, dan hoeven we geen parallellen te vinden voor de hoofdrolspelers en belangrijkste gebeurtenissen in dit verhaal.

Dit verhaal is in feite in het geheel niet toe te passen op de loopbaan van Abimelech. De mannen van Sichem waren er niet op uitgetrokken om een goede en sterke man over hen tot koning te zalven. Ze hadden geen weigering gehoord van drie van zulke mannen en ze hadden het koningschap niet aangeboden aan een onbekwame als laatste redmiddel. Abimelech wilde zelf die positie bekleden; het werd hem niet aangeboden. Dit komt niet overeen met de doornstruik die gevraagd werd door de bomen, maar juist het tegenovergestelde. Daarom kunnen we dit verhaal niet als gelijkenis behandelen, zoals Scofield in zijn kanttekeningen voorstelt. We moeten het zien als een satirische fabel. Sommigen zullen er zelfs humoristische trekken in ontdekken als Jotham de doornstruik laat zeggen: 'komt dan en schuilt in mijn schaduw.' Probeert u zich eens een ceder van de Libanon voor te stellen die beschutting tegen de hete zon zoekt in de schaduw van een doornstruik.

Nathans satirische vertelling

Hiervan lezen we in II Samuël 12:1-4:

1 En de HERE zond Natan tot David. Deze kwam bij hem en zeide tot hem: Er waren in een stad twee mannen; de een was rijk en de ander arm.
2 De rijke had zeer veel schapen en runderen;
3 de arme had niets, behalve één klein oilam dat hij had gekocht en opgekweekt. Het groeide bij hem op, samen met zijn kinderen; het at van zijn bete, dronk uit zijn beker en sliep in zijn

schoot, het was hem als een dochter.

4 Eens kreeg de rijke man bezoek; en hij kon er niet toe komen, een van zijn schapen of runderen te nemen en te bereiden voor de reiziger die bij hem was gekomen; dus nam hij het oilam van de arme man en bereidde dat voor de man die bij hem gekomen was.

Dit verhaal is een milde satire en het werd verteld om Koning David aan de kaak te stellen en te vermanen. Het is niet zo wrang als Jothams fabel en het doel ervan is om terecht te wijzen en te verbeteren. Scofield beweert dat ook dit een gelijkenis is, maar dat standpunt brengt onoplosbare problemen te weeg. De meest op de voorgrond tredende gebeurtenis in dit verhaal is het doden van het oilam van de arme. Er zou zonder dit element geen sprake van een verhaal zijn, maar in de grote zonde van David vinden we niets dat hiermee parallel loopt. Het is eenvoudig te zeggen, zoals sommigen doen, dat de rijke man David voorstelt en de arme man Uriah, de 'zeer veel schapen en runderen' van de rijke man stellen Davids talrijke vrouwen voor en het ene kleine oilam vertegenwoordigt Bathseba, de enige vrouw van Uriah. Maar als we op dit punt van het verhaal zijn aangekomen, beginnen de beelden mank te gaan, want Uriah (de arme man) werd gedood en Bathseba (het oilam) werd de vrouw van David. Als het een gelijkenis geweest zou zijn, dan zou de rijke man wellicht de arme man hebben gedood, zijn oilam hebben gestolen en dat aan de grote kudde schapen hebben toegevoegd.

We kunnen hier een heel belangrijk principe uit leren. De lijn van een gelijkenis moet altijd in overeenstemming zijn met datgene waaraan het parallel loopt, maar voor een satire is dat niet nodig. Een satire is vrijer omdat het niet iets uitbeeldt. Het wijst wel op bepaalde dingen, maar beeldt ze niet uit en daarom kan het verhaal elke gewenste richting op gaan. Het hoeft niet parallel te lopen aan wat er wordt uiteengezet. Als we erkennen dat onze Heer in het verhaal van de rijke man en Lazarus op satirische wijze sprak, zullen alle moeilijkheden verdwijnen. Voordat we echter in detail daarop ingaan, moet een aantal andere principes in verband met de woorden van de Heer worden vastgesteld.

Elia op de Karmel (I Koningen 18:17-41)

Een belangrijk principe in de goddelijke openbaring kan worden gevonden in de geschiedenis van Elia en de profeten van Baäl op de Karmel. Elia lijkt geamuseerd door de grote lichamelijke inspanningen die de profeten van Baäl zich getroostten om hun god in beweging te krijgen en tot handelen aan te zetten. Hij hoonde hen met deze bespottingen en sarcastische opmerkingen:

Toen het middag was geworden, begon Elia hen te bespotten en zeide: Roept luider, want hij is immers een god. Hij is zeker in gepeins, of hij heeft zich afgezonderd, of hij is op reis; misschien slaapt hij en moet wakker worden (I Kon. 18:27).

Zou iemand willen beweren dat Elia serieuze raadgevingen gaf en dat hij werkelijk geloofde dat Baäl wellicht op een conferentie was, of op safari, of op reis? Kunnen zijn woorden worden gebruikt om te bewijzen dat hij geloofde dat een god die Baäl heette werkelijk bestond en dat hij antwoord zou geven als hij uit zijn bezigheden werd losgemaakt? Natuurlijk niet!

Deze woorden zijn als bespotting bedoeld en ze laten zien dat één van Gods grootste profeten doeltreffend gebruik maakte van dit scherpe wapen om de aanmatigheden van de aanbidders van Baäl, die de ware God de rug toekeerden, belachelijk te maken. En als vaststaat dat Elia de verbale wapenen van sarcasme en spot gebruikte om deze valse profeten te vernietigen, is er geen enkel probleem als we veronderstellen dat ook onze Heer dergelijke wapens gebruikte tegen hen die geld liefhadden, die mammon dienden en die het Woord van God krachteloos maakten door hun tradities. Als we op de juiste manier omgaan met het Woord van God dan moeten we het ware karakter van Elia's uitingen wel onderkennen. Het zou volkomen onterecht zijn als we zijn woorden zouden betitelen als 'Elia's opvattingen over Baäl.'

Als we de oratorische stijlen in het Woord van God nauwkeurig bestuderen, zullen we zien dat wanneer mensen zich bedienen van sarcasme, ironie, of satire, ze dingen kunnen zeggen die helemaal niet de uitdrukking hoeven te zijn van wat ze geloven.

Ironische opmerkingen van Christus

In de woorden van Christus vinden we bepaalde opmerkingen die sarcastisch, ironisch, of satirisch zijn. Deze moeten niet worden opgevat als uitdrukkingen van wat Hij geloofde of onderwees.¹⁰

Een voorbeeld hiervan zien we toen de Farizeeën bij de Heer in Perea, het land van Herodus aan de oostzijde van de Jordaan, kwamen en tot Hem zeiden: 'Ga heen en vertrek vanhier, want Herodes wil U doden' (Luc. 13:31). Ze deden alsof deze inlichtingen rechtstreeks van Herodus kwamen, maar hun opzet was om Hem angst aan te jagen, zodat hij uit Galilea naar Judea zou gaan, waar Hij meer direct onder de macht van het Sanhedrin, dat door hen beheerst werd, zou komen. Hij antwoordde daarop dat ze naar die vos moesten gaan en hem zeggen dat Hij nog drie dagen werken wilde doen waarvoor Hij gekomen was en in Perea zou blijven totdat het doel waarvoor Hij gekomen was volledig bereikt was. Vervolgens zei Hij:

Doch Ik moet heden en morgen en de volgende dag reizen, want het gaat niet aan, dat een profeet buiten Jeruzalem omkomt (Luc. 13:33).

Deze opmerking is ironisch. Je zou het humoristische sarcasme hier niet over het hoofd mogen zien. Het was natuurlijk zo dat een profeet overal gedood kon worden waar het volk zich tegen hem keerde. Maar er waren zoveel profeten gedood in Jeruzalem dat onze Heer concludeerde dat deze stad zo ongeveer het monopolie van het doden van profeten had. Onze Heer beweerde hier dat Hij zich veiliger voelde in het land van Herodus, want profeten hebben maar één plaats waar ze worden gedood en dat is Jeruzalem. Dit zal die arrogante Farizeeën, die het hele leven in Jeruzalem beheersten, behoorlijk

---

¹⁰ Ironie is een soort humor, of milde vorm van sarcasme, waarbij het de bedoeling is aan de gebruikte woorden een conclusie te verbinden die tegengesteld is aan de letterlijke betekenis. Het kenmerkende van ironie is dat de bedoeling tegengesteld is aan hetgeen schijnbaar wordt gezegd.

gestoken hebben, want onze Heer zei dat Hij zich veilig voelde in Herodus' land omdat de enige plaats waar de profeten gedood worden, de stad is die door hen werd bestuurd.¹¹

Verkeerde voorstellingen van Christus, die voornamelijk gebaseerd zijn op het gestileerde karakter van Hem dat in glas-in-lood ramen en religieuze afbeeldingen is weergegeven, hebben velen er toe gebracht te denken dat Hij een lusteloze man was die nooit enige lichamelijke of mentale kracht toonde. Maar Hij die de geldwisselaars met een gesel verdreef, geselde de Farizeeën keer op keer met woorden.

Er waren momenten dat de Heer de woorden van de mensen zelf nam, of ze nu verkeerd waren of niet, en die tegen ze gebruikte. Als mensen verantwoordelijk zijn voor hun woorden, dan heeft Hij die ze daarvoor verantwoordelijk houdt ook het recht ze tegen hen te gebruiken.¹² Dit zien we in één van Zijn gelijkenissen.

De gelijkenis van de ponden (Lucas 19:11-27)

Toen de Heer op weg was naar Jeruzalem, wisten zijn discipelen dat Zijn aanwezigheid in die stad een geweldige crisis zou veroorzaken. Ze hoopten dat het Koninkrijk van God nu ogenblikkelijk openbaar zou worden, zodat al hun problemen in één klap zouden worden opgelost. Met het oog hierop sprak Hij de gelijkenis uit over een edelman die naar een ver land ging met de bedoeling een koninkrijk in ontvangst te nemen en daarna terug te keren. Bij zijn vertrek riep hij zijn tien dienstknechten bij zich en gaf aan ieder een gelijke som geld en gaf ze de opdracht om op één of andere manier daarmee handel te drijven totdat hij terug zou komen.

Deze edelman is ongetwijfeld een beeld van de Here Jezus. We laten enkele details in deze gelijkenis voor wat ze zijn en staan even stil bij de zaak van de dienstknecht die zijn pond, in een zakdoek gewikkeld, had bewaard. Zijn verklaring waarom hij niet had gehandeld met het geld dat hem was toevertrouwd, was:

Want ik was bang voor u, omdat gij een streng mens zijt; gij neemt weg wat gij niet hebt uitgezet en gij maait wat gij niet gezaaid hebt (Luc. 19:21).

De dienstknecht vond dat zijn heer gemeen en inhalig was en bovendien een dief, want hij die wegneemt wat hij niet uitgezet heeft en maait wat hij niet gezaaid heeft, negeert de elementaire beginselen van eerlijkheid.

De heer ontkende de beschuldiging niet en hij deed ook niet zijn best om deze te weerleggen. Hij aanvaardde de opvatting van de dienstknecht over zijn karakter en zei:

Uit uw eigen mond zal ik u oordelen, slechte slaaf. Gij wist, dat ik een streng mens ben, die wegneemt wat ik niet heb uitgezet en maai wat ik niet gezaaid heb. Waarom hebt gij dan mijn geld niet bij de bank gegeven? Dan zou ik het bij mijn komst met rente opgevraagd hebben (Luc. 19:22,23).

---

¹¹ Andere voorbeelden van ironische opmerkingen van de lippen van onze Heer kunnen worden gevonden in Mattheüs 23:32 en Marcus 7:9. Over Mattheüs 23:32 zegt A.T. Robertson: 'De scherpste ironie in deze opmerking is verzacht door sommige manuscripten door het gebruik van de toekomstige aantoonende wijs (*PLEROSETE*). Vervul de maat van uw vaders; bekroon hun misdaden door de profeet te doden die God jullie gezonden heeft. Doe eindelijk wat al lang in jullie hart heeft geleefd (Bruce)'. Over Marcus 7:9 zegt Robertson: 'Je ziet de schriftgeleerden bijna in elkaar krimpen onder deze verschrikkelijke beschuldiging. Het bijtende sarcasme sneed tot in hun botten. De duidelijke ironie maakt hier een letterlijke uitleg, namelijk dat de Farizeese manier van omgaan met de wet wordt aanbevolen, onmogelijk. (*Wanneer we het cursieve woordje 'zeker' in de Statenvertaling weglaten en het woordje 'wél' (hetzelfde woord als in 9:6) opvatten als: 'terecht,' wordt de betekenis van het Grieks beter weergegeven. Vert.*)

¹² Hij gebruikte zowel verkeerde standpunten en principes, als woorden en gebruikte ze tegen hen. Hij deed dat door hun standpunten en principes onder woorden te brengen. Het is eenvoudig om honderd mensen te vinden die verkeerde standpunten hanteren en handelen op grond van verkeerde principes, maar van wie er geen één is die de moed heeft deze onder woorden te brengen.

Het zal duidelijk zijn dat we geen onderwijs over het karakter van Christus kunnen baseren op deze woorden. De edelman in deze gelijkenis stelt weliswaar onze Heer voor, maar we verwerpen elke opvatting over Hem die gebaseerd zou zijn op deze woorden. Verklaarde Hij Zelf niet elders dat Hij zachtmoedig en nederig van hart is? Gaf Hij Zijn eigen discipelen niet de opdracht: 'leent zonder op vergelding te hopen' (Luc. 6:35)? Zei Hij niet dat Hij niet gekomen was om te nemen maar om te geven? We vormen onze opvattingen over Zijn karakter op basis van deze uitspraken en niet op die van Lucas 19:22,23.

Deze woorden zijn niet als onderwijs bedoeld. Ze werden uitgesproken om de diepe verdorvenheid van het standpunt van de slechte dienstknecht te laten zien. Zijn heer was niet zo'n soort man en de slaaf geloofde dat ook zelf niet. Hij beweerde wel uit angst te handelen, maar de waarheid is dat hij gewoon lui was. Als hij werkelijk van mening was geweest dat zijn heer inhalig en oneerlijk was, dan had hij de zekerheid gehad dat zijn heer blij geweest zou zijn met de mogelijkheid om woekerrente te kunnen eisen.

Deze gelijkenis laat de edelman met sarcastische ironie spreken. Hieruit kunnen we leren dat we mogen verwachten dat Christus de woorden van anderen neemt, hoe verkeerd ze ook mogen zijn, om ze tegen hen die ze uiten te gebruiken. Veel hiervan vinden we terug in het verhaal van de rijke man en Lazarus.

Uitgebreid onderzoek naar dit gedeelte, waarmee ik me jarenlang heb beziggehouden en waarbij ik het meeste materiaal dat hierover beschikbaar is, heb gelezen en overdacht, heeft me tot de volgende drie conclusies geleid:

1. Dit verhaal is geen weergave van een werkelijke geschiedenis, zelfs niet van een werkelijke geschiedenis verpakt in beeldspraak;
2. Dit verhaal is geen gelijkenis. Mijn argumenten daarvoor heb ik al gegeven;
3. Het is een verzonnen verhaal. De gebeurtenissen die er in beschreven worden, hebben nooit werkelijk plaatsgevonden. De literaire stijl die onze Heer hier heeft gebruikt, is pure satire. We hebben hier feitelijk één van de mooiere satirische toespraken in de hele literatuur. Bovendien is het een buitengewoon precieze satire, op een manier die nauwelijks of niet gevonden wordt in wereldlijke geschriften.

Zoals we al eerder opmerkten, is het in de eerste plaats nodig, wil een satire zijn doel bereiken, dat de lezer of hoorder bekend is met wat er gehekeld wordt. Deze satire werd ogenblikkelijk begrepen door hen die deze woorden door de Heer hebben horen uiten. Ze waren zeer goed op de hoogte van hun eigen verkeerde principes en plannen, hoewel deze voor anderen verborgen waren. Ze wisten dat ze werden geslagen met hun eigen stok. Maar elk bezwaar dat ze er tegenin zouden brengen en elke vraag die ze zouden stellen, zou aantonen dat ze begrepen waarop de Heer doelde met Zijn verwijt en dat de waarheid doel had getroffen.

Deze satire was dan wel meteen duidelijk voor hen tot wie hij gericht was, maar hij is absoluut niet te begrijpen voor de gemiddelde lezer van tegenwoordig. Volslagen onbekendheid met en onbegrip over de toestanden van die dagen en het onderwijs van de Farizeeën van die tijd, brengt hem op de verkeerde gedachte dat dit verhaal een letterlijke geschiedenis, of een gelijkenis is.¹³

Er is een zekere mate van bekendheid met wat gehekeld wordt voor nodig om satire te kunnen begrijpen. Daarom is het duidelijk dat het satirische verhaal van de rijke man en Lazarus niet kan worden begrepen door mensen die geen kennis hebben van de omstandigheden en toestanden die tot het spreken van deze woorden aanleiding hadden gegeven. We moeten stappen ondernemen om dit

---

¹³ Ik herinner me dat ik als jongen met genoeg *Gullivers reizen* las wegens de fantasieën die daarin voorkomen. Ik besepte nooit dat hier sprake was van een satire op de mens en zijn instellingen. Dat kon worden verwacht, omdat ik niets wist van de dingen die werden gehekeld door Jonathan Swift. Ik had echter wel door dat hij de draak met iemand moest steken in zijn beschrijving van de geleerden op Lagado die bezig waren zonnestralen uit komkommers te winnen.

gebrek aan kennis van deze dingen weg te werken. Omdat veel van deze omstandigheden ook tegenwoordig nog bestaan, heeft deze satire zijn boodschap van ontmaskering en berisping nog niet verloren.

De hoorders

We kunnen er veel baat bij hebben als we voor onszelf vaststellen tot welke nauwkeurig omschreven groepen mensen Christus Zijn woorden heeft gericht. We kunnen ze in een lijst zetten, gerangschikt naar hun relatie tot Christus.

DE DRIE. Deze groep bestond uit Petrus, Jacobus en Johannes. Met hen had de Heer de meest intieme relatie en met hen deelde Hij de meest intieme inzichten.

DE TWAALF. Dit waren Zijn discipelen die later apostelen werden. Zij vertegenwoordigen allen die onderwijs ontvingen in de school van Christus. Hun gaf hij openbaringen die eenvoudig en doelmatig waren. Als hij een gelijkenis gebruikte om hen te onderwijzen, gaf Hij met vreugde gehoor aan hun verzoek deze uit te leggen.

HET VOLK. Zoals beschreven is door Lucas, bestond deze groep uit de mensen die luisterden naar Zijn woorden en ze naarstig overwogen. Ze werden door Hem onderwezen en ze luisterden graag naar Hem, maar er werd aan hun nooit zo veel gegeven als aan de discipelen. Of ze meer licht zouden ontvangen hing af van hun bereidheid de plaats van een discipel in te nemen.

DE SCHAREN. Dit is de nonchalante, verwarde massa. Het waren de sensatiezoekers van die tijd. Ze reisden achter Christus aan om zijn wonderen te zien, om erbij te horen, om een maaltijd te krijgen en af te wachten wat er nu weer zou gebeuren. Ze aanvaardden het onderwijs niet, maar ze wezen het ook niet af. Ze wisten eigenlijk niet wat ze wilden. Onze Heer sprak nooit anders dan in gelijkenissen tot hen (Matt. 13:34).

Dat betekent niet dat elk woord dat tot hen gericht was, een gelijkenis was, maar wel dat Hij in Zijn toespraken tot hen altijd van een gelijkenis gebruik maakte. Zo zeggen wij ook wel van een spreker: 'Hij gebruikt altijd voorbeelden; hij zal nooit een keer spreken zonder voorbeelden te gebruiken.'

DE FARIZEEËN. Deze partij beheerste en controleerde een groep in Israël waartoe ook de Sadduceeën, de schriftgeleerden en priesters behoorden. Ze vormden de aristocratie van Israël. De Farizeeën en Sadduceeën stonden wat de leer betreft tegenover elkaar, maar ze waren één in hun haat tegen Christus. Het verhaal van de rijke man en Lazarus is gericht tot de Farizeeën en hun deelgenoten. Daarom is het van het grootste belang dat we hun geloof, hun leefwijze en hun karakter in aanmerking nemen, willen we met succes proberen dit gedeelte te begrijpen.

Van de drie sekten in het Judaïsme in de dagen van Christus, was die van de Farizeeën de machtigste. De sekte zelf wordt geschat op ongeveer 6.000 leden, maar dat was slechts de kern. In de Evangelieën worden schriftgeleerden en Farizeeën steeds in één adem genoemd, en wel op zo'n wijze dat de indruk wordt gewekt dat ze deel uitmaakten van dezelfde partij. Ze waren zo invloedrijk dat ze alles in Israël beheersten. Ze controleerden het Sanhedrin, de priesterstand, de burgerlijke gerechtshoven en het hele Joodse leven. De Sadduceeën waren hun tegenstanders, maar hun oppositie was zo zwak dat de Farizeeën er geen actie tegen ondernamen, ervan overtuigd dat de conservatieve Sadduceeën die niet te ver zouden doorzetten en dat ze voldoende macht hadden om deze op elk ogenblik de kop in te drukken.

De Farizeeën hadden aan hun partij alle rechten en macht toegeëigend, waarmee God de koningen van Israël had bekleed. Ze vormden een plutocratische oligarchie die de hele koninklijke macht uitoefende. Dit verklaart ook waarom de koninklijke familie zo onbetekenend was toen Christus in het huishouden van Jozef geboren werd. De Farizeeën hadden de echte priestertaak overgenomen, het onderwijs van het volk, en lieten voor de priesters een lege ceremonie over, die zonder juiste instructies ontbloot was van enige betekenis.

Het geïnspireerde verslag van de vier Evangeliën vertelt ons veel over het karakter van de Farizeeën. Ze worden door Johannes de Doper beschreven als adderengebroid (Matt. 3:7); ze maakten gebruik van laster wanneer ze met tegenstanders te maken kregen (Matt. 9:34); ze deinsden niet terug voor moord om hun doel te bereiken en om hun macht te handhaven (Matt. 12:14); ze wezen alle tekenen af die de Heer had gegeven en verzochten vervolgens dat speciaal voor hen een teken gegeven zou worden (Matt. 12:38); ze overtraden de wetten van God door hun tradities (Matt. 15:2); ze waren huichelaars (Matt. 23:3); ze deden alle werken om door de mensen gezien te worden (Matt. 23:5); ze aten de huzen der weduwen op, ze wekten de schijn dat ze lang baden (Matt. 23:14); ze hadden het geld lief (Luc. 16: 14); en ze ontweken de geboden van God om hun eigen tradities te kunnen voortzetten (Marc. 7:9).

Toen ze het Woord van God krachteloos hadden gemaakt, aanvaardden de Farizeeën de meeste van de platonische ideeën over de natuur van de mens. Uit een mengeling van Griekse ideeën en oude Egyptische en Babylonische mythen hadden ze een leer ontwikkeld waarvan het vagevuur en de gebeden voor doden deel uitmaakten. Josephus verklaart dat de Farizeeën leerden dat elke ziel onvergankelijk is, dat alleen de zielen van goede mensen overgaan in een ander lichaam, terwijl de slechten worden gestraft met eindeloze marteling. Ze stonden op het standpunt dat er een onsterfelijke vitaliteit in zielen aanwezig is en dat onder de aarde de beloning dan wel de straf wacht voor hen die in dit leven deugdzaam dan wel slecht hebben geleefd.

Hun schaamteloze behandeling van de armen in Israël laat zien dat zij alleen zichzelf liefhadden en niet het volk in het land Israël. Al lang voor de tijd van Christus werden de rijken en machthebbers door de profeten onder handen genomen voor hun wrede en onrechtvaardige behandeling van de armen. De Farizeeën stonden op het standpunt dat de verdeling tussen arm en rijk deel uitmaakte van het plan van God en ze verklaarden armoede tot een deugd die beloond zou worden met overvloed in het hiernamaals. De Sadduceeën daarentegen huldigden de opvatting dat armoede een misdaad was en dat iemands armoede een bewijs was dat God geen welgevallen in hem had.

Een van de ergste kenmerken van het Farizeese systeem was de uitsluiting of excommunicatie van het sociale leven in Israël van de overtreders. Soms was er wel enige rechtvaardiging voor hun handelen te vinden, maar de Farizeeën hadden het zo ver doorgedreven dat als er iemand het slachtoffer van hun kritiek werd hij met geen mogelijkheid meer kon deelnemen aan het dagelijks leven in Israël. Dit waren de 'zondaren' die zo vaak in de Evangeliën voorkomen. Over het algemeen hadden ze niets ernstigers op hun kerfstok dan hun weigering om te buigen voor de despotische macht die werd uitgeoefend door de leidende kliek van de Farizeeën.

Als iemand over zichzelf de wraak van de Farizeeën afriep, was er geen hoop meer op gratie. Ze verga-ven het hem nooit. Als hij eenmaal was buitengesloten en gebrandmerkt als zondaar, was er niemand die de moed had hem nog te helpen, of zaken met hem te doen. Het getuigenis van 'zondaren' werd niet toegelaten voor het gerechtshof en als iemand ze verkeerd behandelde konden ze ook zelf hun zaak niet voor de rechter brengen. Zij waren in hun ellendige omstandigheden het voorbeeld van wat er gebeurde met iedereen die argwanend stond tegenover de positie of de aanspraken van de Farizeeën.

In hun ellende zat er voor velen niet veel anders op dan zaken te doen of te collaboreren met de Romeinse bezettingsmacht. Daar werden ze goed voor betaald, in het bijzonder als ze tollenaar werden (belastingdeurwaarder). Dit verklaart waarom zondaren en tollenaars zo vaak als één groep worden aangeduid. Men liet deze mensen links liggen: het waren de verraders van Israël. Hun ware karakter bleek echter uit het feit dat velen van hen de eerste discipelen van Johannes de Doper en Christus werden.

Christus betwistte, toen Hij kwam en de mensen begon te leren, de veronderstelde positie van de Farizeeën als de enige leraren in Israël. Toen Hij Zijn geloofsbrieven liet zien, in de vorm van de weldadige wonderen die Hij verrichtte, traden ze de ring binnen om Hem uit te dagen. Ze konden niet tegen Zijn wijsheid op en daarom beraamden ze een complot tegen Zijn leven (Matt. 12:14). De macht die zij zich

toegeëigend hadden, wilden ze met niemand delen. Hun houding ten opzichte van Hem wordt beschreven in de woorden van Christus:

Maar die pachters zeiden tot elkander: Dit is de erfgenaam; komt, laten wij hem doden en de erfenis zal aan ons komen (Marc. 12:7).

Toen de Farizeeën bij de doop van Johannes verschenen, verspilde deze geen tijd met een poging hen te veranderen, maar hij brandmerkte ze ogenblikkelijk als addereengebroed. Jezus Christus noemde hen gewitte graven, huichelaars, adders, kinderen van *GEHENNA*, dieven en moordenaars.

We moeten een belangrijk principe bij het bestuderen van het verhaal van de rijke man en Lazarus voortdurend voor ogen houden: deze woorden werden gesproken tot de onverzoenlijke vijanden van Christus, de Farizeeën. Ze werden gesproken tot mensen wier ondergang vaststond vanaf het moment dat zij Christus er van beschuldigden Zijn wonderen te verrichten in de kracht van Beëlzebub, de vorst der duisternis. Hiermee lasterden zij de Heilige Geest en begingen de zonde waarvoor geen vergeving mogelijk is (Matt. 12:22-32). Deze woorden werden gesproken tot mannen die halsstarrig de wil van God weerstonden. Er werd hen daarom geen enkele openbaring van de waarheid gegund (Joh. 7:16,17). En aangezien dit verhaal geen openbaring van Gods waarheid is, moet het wel een antwoord zijn aan Farizeeën. Het is een terechtwijzing en een ontmaskering van hen. Met andere woorden, het gaat hier niet om een openbaring van de waarheid over het toekomstige leven, de toestand van de doden, de toekomstige straf of de toekomstige zegeningen, maar het is een verwerping van de lage en misvormde ideeën, principes en praktijken van de Farizeeën. Aangezien satire een manier van schrijven of spreken is met als doel ondeugden en dwaasheden belachelijk te maken en af te wijzen, zien we hier een puur en duidelijk voorbeeld van satire. Met deze feiten in het achterhoofd kunnen we nu voortgaan met het overdenken van het verhaal dat door onze Heer in de aanwezigheid van de Farizeeën is verteld.

De aanleiding tot het verhaal

Er is wel eens gezegd dat dit verhaal altijd ten onrechte werd gezien 'als een soort eiland in de vertelling van Lucas, afgesneden van het vasteland van het Evangelie, en zonder noodzakelijke relatie met zijn omgeving.' Mensen die er zo over denken, sluiten alle licht buiten die de context kan werpen op dit verhaal. De sleutel tot het karakter van dit verhaal en tot de betekenis ervan wordt gevonden in het materiaal dat eraan voorafgaat.¹⁴

We moeten alle door mensen aangebrachte scheidingen, zoals hoofdstukindelingen en opschriften boven perikopen in dit gedeelte van de Schrift, verwijderen en ons onderzoek beginnen op het punt waar de Heer begon te spreken en doorgaan tot het laatste woord dat Hij bij deze gelegenheid heeft gesproken. Het verslag begint in Lucas 14:25 en gaat ononderbroken door tot Lucas 17:10. Elk woord dat gesproken is, heeft invloed op de betekenis, het karakter en het doel van het verhaal. Het is duidelijk dat onze Heer Zich gedurende de tijd die door bovengenoemde teksten wordt begrensd, niet van Zijn plaats heeft verwijderd. Het was de langste strijd die onze Heer ooit heeft uitgevochten met de Farizeeën. Aan het begin van de strijd in Lucas 14:25-35 zien we onze Heer spreken tot de schare die Hem volgde. Zijn woorden tot hen bestonden uit één duistere uitspraak¹⁵ en drie gelijkenissen.

De laatste woorden van de laatste gelijkenis die Hij sprak tot de schare waren: 'men werpt het weg.' Hoewel deze woorden betrekking hadden op smakeloos zout, schijnen ze een gevoelige snaar te hebben

¹⁴ Als een spreker aankondigt dat de tekst van zijn toespraak het verhaal zal zijn van de rijke man en Lazarus, zou het wenselijk zijn dat iemand eens opstond en zei: 'Nu we weten welke tekst u gebruikt, kunt u ons vertellen wat de context zal zijn?' Deze geschiedenis wordt over het algemeen geplaatst binnen de context van menselijke inzichten en tradities over de hemel, de hel, de dood, het leven en de toekomstige straf. Het wordt zelden of nooit gehouden binnen de context die God er aan heeft gegeven.

¹⁵ Ik noem dit een duistere uitspraak (of: *enigma*) omdat een boodschap over het haten van vader, moeder, vrouw en kinderen en over het dragen van je kruis tot nogal wat verwarring kan leiden bij de hoorders, tenzij hun verstand is verlicht door de Geest van God.

geraakt bij de tollenaars en zondaren, want dit was precies wat de tirannieke aristocratie in Israël met hen had gedaan. En omdat deze woorden werden gevolgd door een uitnodiging aan hen die oren hadden om te horen, naderden de tollenaars en zondaren tot Hem om te kunnen horen.

Dit wekte de ergernis en woede op van de Farizeeën, want Jezus ontving mensen die zij hadden afgewezen en verbannen. Ze hadden zich alle rechten van de koningen en priesters van Israël toegeëigend, maar ze wilden op geen enkele manier de verantwoordelijkheden ten aanzien van anderen dragen die met het herderschap en middelaarschap van koningen en priesters samenhangen. De Farizeeën zochten nimmer een zondaar en brachten er nooit één terug tot God. Tussen de aristocratie en de zondaars bevond zich een grote kloof, die geen mens kon overbruggen en die de Farizeeën niet wilden overbruggen. Zij onderhielden deze onherroepelijke scheiding door hun onderwijs. Ze beweerden stellig dat God hen die plaats had gegeven en dat alleen God die weer kon wegnemen. Onze Heer wees dit kastensysteem van de hand en kwam de mensen die zij als zondaren hadden gebrandmerkt te hulp. Dit veroorzaakte hun diepe haat. Ze konden het niet toestaan dat iemand de wrede bestraffingen die zij sommigen hadden opgelegd zou verlichten. Zij rechtvaardigden hun gebrek aan barmhartigheid door te beweren dat God hardvochtig was en dat zij het daarom ook moesten zijn.

Toen de zondaren en tollenaars de Heer naderden om naar Hem te luisteren, begonnen de Farizeeën en schriftgeleerden te mopperen en met beschuldigingen te smijten. (Luc. 15:1,2). En het schijnt dat de tollenaars en zondaren, die reeds lang gewend waren onderdanig te zijn aan de Farizeeën, de Heer niet in verlegenheid wilden brengen door hun aanwezigheid en zich begonnen terug te trekken uit Zijn nabijheid. Maar Zijn grote liefde voor het verlorene stond dit niet toe en daarom sprak de Heer een gelijkenis tot de Farizeeën, voor het gehoor van de tollenaars en zondaren. Deze gelijkenis diende tweërlei doel - het vermanen en aan de kaak stellen van de Farizeeën en bemoediging en hoop te bieden aan de tollenaars en zondaren.

Deze gelijkenis heeft drie delen. Er is het verhaal over het verloren schaap (Luc. 15:3-7), een verloren penning (Luc. 15:8-10) en een verloren zoon (Luc. 15:12-32). Elk deel wijst de Farizeeën terecht en stelt ze aan de kaak en elk deel biedt bemoediging en hoop aan de zondaren in Israël.

Het verhaal van het verloren schaap is weliswaar een gelijkenis, maar we moeten ook hier niet uit het oog verliezen dat het een satirische vertelling is. Velen zullen dat nooit inzien, omdat deze gelijkenis veelal oppervlakkig wordt gelezen. Honderden opvattingen zijn er in gelegd door predikers over dit gedeelte, wat geleid heeft tot de meest ontstellende voorbeelden van inlegkunde. Elke uitspraak en elk detail is beladen met de meest ongerijmde bedenksels, waarvan vele ontleend zijn aan het welbekende lied van Dr. Sanky over de 'negenennegentig die veilig in de beschutting van de schaapskooi rusten.' Deze zin wordt niet echt gesteund door deze gelijkenis. Het invoeren van dergelijke ideeën maakt het verstand blind voor het satirische karakter van dit verhaal dat zo doeltreffend de laaghartige gierigheid van de Farizeeën ontmaskert. Het doel van deze gelijkenis is het aan de kaak stellen van de buitensporige liefde voor materiële bezittingen van de Farizeeën. Het woord *herder* komt er niet eens in voor.

De vraag: 'Wie van u, die honderd schapen heeft...?' was gericht tot de Farizeeën. Wanneer ze geconfronteerd werden met het verlies van één schaap werd hun gierigheid zo geprikkeld dat ze de 99 zonder bescherming achter zouden laten in de wildernis, blootgesteld aan aanvallen van wilde dieren. Schapen waren heel gewoon in Israël. Ze waren een handelsartikel en iemand die 99 schapen riskeert om terug te keren voor één dat verdwaald is, toont een hebzucht die het niet toelaat om ook maar één deeltje te verliezen van alles wat hij al heeft. Bovendien is een man die zijn vrienden en buren bij elkaar roept om zich te verheugen over het terugvinden van een verloren schaap, op z'n minst nogal lachwekkend. Zoiets zou op zijn plaats zijn als er een kind was teruggevonden, maar onnatuurlijk als het gaat om een schaap. Een gierigaard moet er wel van uit gaan dat allen op zijn uitnodiging zullen ingaan, maar er zal er allicht één bij geweest zijn die gezegd heeft: 'Als dat alles is waarvoor een feestje wordt gegeven, dan ga ik niet.'

Onze Heer gebruikte een enigszins vergelijkbare gelijkenis in Mattheüs 18:11-14 en dat is de plaats waar we zouden moeten zoeken naar het geweldige beeld van de zoekende Heiland. In die gelijkenis vinden we geen satirische elementen. Deze werd dan ook gericht tot Zijn discipelen en niet tot de Farizeeën.

De opmerking in Lucas 15 over de ‘negenennegentig rechtvaardigen die de bekering niet van node hebben’ is pure satire, grenzend aan sarcasme. In Israël bestond er niet zoiets als een rechtvaardige mens die de bekering niet nodig heeft, maar de Farizeeën beschouwden zichzelf als zodanig. De Here gebruikte hun aanmatigende positie, verwoordde ze en gebruikte deze woorden als satire tegen ze.

Het verhaal van de verloren penning is een volgende terechtwijzing aan het adres van de Farizeeën. Daarin wordt nog eens benadrukt wat Hij al eerder had gezegd. Hun houding ten opzichte van een verloren dier, of een verloren penning was de ene kant. Hun houding ten opzichte van een verloren zondaar was een totaal andere. Het feit dat het verhaal van de verloren penning aan het vorige wordt toegevoegd, laat zien dat hun zoektocht naar het verloren schaap niets te maken heeft met hun liefde voor een stom dier, want ze toonden dezelfde ijver als het gaat om een muntstuk. Het was belachelijk dat de vrouw in dit verhaal haar vrienden en burens uitnodigde om met haar zich te verblijden over het vinden van de verloren penning. Het is natuurlijk dat iemand naar een verloren muntstuk zoekt, zelfs ijverig zoekt als de waarde van de munt die ijver rechtvaardigt, maar om er mensen bij te roepen om zich te verheugen over het vinden van een munt is absurd. Maar alleen door een buitengewoon merkwaardig verhaal kunnen buitengewoon merkwaardige daden en handelwijzen worden gehekeld.

De Farizeeën konden zich niet verheugen over een zondaar die zich bekeert, maar er was vreugde in de nabijheid van God. De Farizeeën waren naarstig op zoek naar verloren dieren en verloren munten, maar nooit naar een verloren mens. Ze achtten dieren en munten van meer waarde dan mensen.

Het verhaal van de verloren zoon laat de zondaren in Israël zien. Er is in dit verhaal geen vergeving of verontschuldiging voor hun zonden. Alle satire of sarcasme is hier verdwenen, omdat deze niet in overeenstemming zouden zijn met de houding die Hij ten opzichte van hen tentoon spreidde. Zijn opmerking over de verloren zoon: ‘en drong zich op aan een der burgers van dat land’ om te voorkomen dat hij de hongerdood zou sterven, is waarschijnlijk een bedekte toespeling op het feit dat sommigen in Israël door de nood gedreven de vernederende taak hadden aanvaard van het invorderen van de zware belastingen die door de Romeinen waren opgelegd. De tollenaars en zondaren hadden geen heerlijker en troostrijker woorden kunnen horen dan wat werd verteld in de geschiedenis van de verloren zoon.

De beschrijving van de oudste zoon (Luc. 15:25-32) laat de houding van de Farizeeën zien. De jongste zoon was verloren in een ver land, maar de oudste is verloren in zijn vaders huis. Het onthaal dat de jongste zoon ten deel viel zorgde er voor dat al de hardheid van de zelfingenomen broer naar de oppervlakte borrelde. Nadat hij over zichzelf heeft gepocht, gaat hij over op het beschuldigen van zijn vader.

De gelijkenis eindigt abrupt en dat is goed. Er wordt geen toepassing van gegeven. Het wordt aan de Farizeeën overgelaten hun eigen toepassing te bedenken. Je zou haast willen dat ze de Heer hadden gevraagd: ‘Wat deed die broer in antwoord op het verzoek van zijn vader?’

Al deze woorden werden gesproken tot de Farizeeën, terwijl de tollenaars en zondaren toehoorden. Maar de Heer is nog niet klaar met de Farizeeën. Zonder van Zijn plaats op te staan, richtte Hij zich tot Zijn discipelen en sprak tot hen in aanwezigheid van de Farizeeën.¹⁶ Het verhaal dat Hij hen vertelde is één van de merkwaardiger verhalen in de Bijbel, maar het geeft de ware sleutel tot het verhaal van de rijke man en Lazarus dat er op volgt. Daarom moeten we het zorgvuldig onderzoeken:

Lucas 16:1-8

1 Hij zeide ook tot zijn discipelen: Er was een rijk man, die een rentmeester had. Van deze werd hem aangebracht, dat hij zijn bezit verkwistte.

2 En hij liet hem roepen en zeide tot hem: Wat hoor ik daar van u? Doe verantwoording van uw

beheer, want gij kunt niet langer rentmeester blijven.

3 De rentmeester zeide bij zichzelf: Wat moet ik doen? Want mijn heer ontnemt mij mijn rentmeesterschap. Spitten kan ik niet, voor bedelen schaam ik mij.

¹⁶ Dit is kenmerkend voor de satirische methode. Satire wordt in de regel niet gericht tot hen wier tekortkomingen aan het licht worden gebracht, het wijst echter wel op ze.

4 Ik weet, wat ik doen zal, opdat zij mij, wanneer ik uit mijn rentmeesterschap ontzet ben, in huis zullen nemen.

5 En hij ontbood de schuldenaars van zijn heer één voor één bij zich. Hij zeide tot de eerste: Hoeveel zijt gij mijn heer schuldig?

6 Hij zeide: Honderd vaten olie. Hij zeide tot hem: Hier hebt gij uw schuldbekentenis, ga vlug zitten en schrijf vijftig.

7 Daarna zeide hij tot de tweede: En hoeveel zijt gij schuldig? Hij zeide: Honderd zakken tarwe. Hij zeide tot hem: Hier hebt gij uw schuldbekentenis, schrijf tachtig.

8 En de heer prees de onrechtvaardige rentmeester, dat hij met overleg gehandeld had, want de kinderen dezer wereld gaan ten aanzien van hun geslacht met veel meer overleg te werk dan de kinderen des lichts

Gedurende de hele geschiedenis van het Christendom heeft dit gedeelte Bijbelstudenten in verlegenheid gebracht. Tot en met het zevende vers is alles heel begrijpelijk en geloofwaardig, maar bij vers acht wordt het ongeloofwaardig, onlogisch en absurd. Dit is echter precies wat de Heer ermee bedoelde, omdat absurde ideeën en principes alleen gehemeld kunnen worden door middel van een absurd verhaal. De absurditeit komt nog duidelijker naar voren als het verhaal in geparafraseerde vorm, in een modern jasje, wordt weergegeven.

Een zeker man die zeer vermogend was en veel holdings bezat, had een commercieel directeur die de leiding had over al zijn ondernemingen. Er werd hem meegedeeld dat deze zijn bezittingen aan het verkwisten was. Daarop riep hij hem bij zich en ondervroeg hem over deze kwestie en vertelde hem tenslotte dat hij een volledig accountantsrapport moest overleggen en dat hij hem niet langer in staat achtte zijn belangen te behartigen. Dit verontrustte de directeur bijzonder, omdat hij niet wist welk beroep hij dan moest gaan uitoefenen. Zijn reputatie zou hem overal volgen en de weg blokkeren voor een soortgelijke positie elders. Lichamelijk was hij niet in staat om zwaar werk te doen en hij was te trots om te bedelen. De toekomst zag er donker uit.

Toen hij er over aan het nadenken was kwam hij plotseling op een goed idee om snel een paar vrienden te maken en hen aan zich te verplichten, alles ten koste van zijn werkgever, zodat zij wanneer hij werd ontslagen, een plek voor hem zouden moeten zoeken in hun organisatie.

Hij begon met de uitvoering van het plan en liet iedereen bij zich komen die zijn werkgever geld schuldig was. De eerste die kwam was hem € 10.000 schuldig en de directeur zei hem zijn contract te pakken en een nieuw te schrijven voor € 5.000. De tweede was € 4.000 schuldig en hij zei hem zijn contract te pakken en te ruilen voor een nieuw waaruit een schuld bleek van € 2.000 enzovoorts. Daar waren ze wel voor te porren en ze bedankten de directeur hartelijk, met de opmerking dat ze graag tot wederdienst bereid waren als dat ooit nodig zou zijn.

Toen de rijke man ontdekte wat zijn oneerlijke directeur had gedaan, prees hij hem voor zijn sluwe handelwijze, omdat hij zo goed voor zijn eigen belangen was opgekomen en hij hield hem in dienst en gaf hem bovendien een flinke salarisverhoging.

Of we nu de NBG-vertaling lezen of een moderner weergave van het verhaal, het blijft een absurd verhaal. Zoiets is nog nooit gebeurd en zal ook nooit gebeuren. De rentmeester manoeuvreerde de schuldenaars in een positie waarin hij ze kon dwingen in al zijn behoeften te voorzien als hij eenmaal zijn positie kwijt was. Het zijn samenzweers in een complot om zich illegaal te verrijken ten koste van een ander. Er bestaat geen werkgever die een mens zal prijzen voor zulke oneerlijke praktijken. Niemand in de wereld zou geloven dat zo iets in werkelijkheid is gebeurd. Sommigen echter, waarvan verondersteld werd dat het 'kinderen des lichts' zijn, hebben geloofd dat zo iets gebeurde in hun relatie met God. Hoe waar is het dat de kinderen dezer wereld ten aanzien van hun geslacht met veel meer overleg te werk gaan dan de kinderen des lichts.

Het verhaal van de Heer over de onrechtvaardige rentmeester werd verteld om de dwaze en absurde standpunten van de schriftgeleerden en Farizeeën te ontmaskeren. Zij beheersten het hele leven in Israël, maar ze gebruikten hun positie en macht om zichzelf te verrijken. Ze sloegen alle eisen van God

in de wind om zich vrienden te verwerven ten einde hun eigen systeem en macht te kunnen handhaven. Ze waren trots en ingenomen over hun daden en ze dachten werkelijk dat ze door God geprezen werden omdat ze door de mensen geëerd werden. Maar ze waren bij God uit de gratie en daarom gebruikten ze de dingen van God om voor zichzelf achting te verwerven.

De Heer bracht hun belachelijke standpunt aan het licht door dit merkwaardige verhaal. Het is een meesterwerk van satire. Een duidelijker terechtwijzing had niet gegeven kunnen worden. Hij vatte alles samen door er op te wijzen dat zelfs de mensen van de wereld niet zouden geloven dat een werkgever die van plan was een oneerlijke man te ontslaan, van gedachten zou veranderen en hem zou prijzen omdat hij zich aan een nog grotere oneerlijkheid had schuldig gemaakt. Niemand van de wereld zou dit geloven, maar de schriftgeleerden en Farizeeën die zichzelf beschouwden als kinderen des lichts (Joh. 9:41), deden alsof ze het wel geloofden. De Heer bracht hun principes onder woorden en strafte ze daar mee af.

Dit wordt gevolgd door een van de meest ironische opmerkingen in de Bijbel:

En Ik zeg u: Maakt u vrienden met behulp van de onrechtvaardige Mammon, opdat, wanneer deze u ontvalt, men u opneemt in de eeuwige tenten (Luc. 16:9)

Er zijn veel uiteenlopende pogingen gedaan om deze woorden te verklaren. Ingenieuze vertalingen zijn uitgewerkt om deze uitspraak van de Heer in overeenstemming te brengen met Zijn latere uitspraak: 'Gij kunt God niet dienen en den Mammon.' Maar dat is allemaal overbodig. De moeilijkheden met deze uitspraak zijn door de mensen zelf veroorzaakt. Dit gedeelte bevat geen moreel onderwijs. De verwarring wordt veroorzaakt omdat men niet door heeft dat de wijze van uitdrukken hier ironie is. Ironie houdt in dat de betekenis van de woorden precies tegengesteld is aan de letterlijke. Het karakter van deze woorden komt overeen met de verklaring van God zoals we die vinden in Richteren 10:14.

Gaat maar de goden aanroepen, die gij verkozen hebt; laten die u verlossen wanneer gij in benauwdheid zijt.

De discipelen vatten deze woorden niet op als moreel onderwijs. Zij wisten dat ze al vriendschap hadden gesloten met Één die ze zou ontvangen in eeuwige tabernakelen (Joh. 6:68).

De Heer gaat verder met spreken tot de discipelen, maar het karakter van Zijn woorden verandert in letterlijke waarheid. Alle satire en ironie wordt losgelaten, maar elke uitspraak is een scherpe punt die gericht is op de Farizeeën. Zij moesten horen wat Hij letterlijk aan Zijn discipelen leerde. Dit zegt hij hen:

Lucas 16:10-13

10 Wie in zeer weinig getrouw is, is ook in veel getrouw. En wie in zeer weinig onrechtvaardig is, is ook in veel onrechtvaardig.

11 Indien gij dus niet getrouw geweest zijt ten aanzien van de onrechtvaardige Mammon, wie zal u dan het ware goed toevertrouwen?

12 En indien gij niet getrouw geweest zijt ten

aanzien van het goed van een ander, wie zal u het onze geven?

13 Geen slaaf kan twee heren dienen, want hij zal óf de ene haten en de andere liefhebben, óf zich aan de ene hechten en de andere minachten; gij kunt niet God dienen én Mammon.

Lucas vertelt ons: 'Dit alles hoorden de Farizeeën, die geldzuchtig waren' (Luc. 16:14). Hij sprak niet eens tot ze, maar toch begrepen ze de bedoeling van Zijn satirische en ironische opmerkingen. Zij begrepen beter dan ieder ander welke dingen Hij hekeld. Ze konden de waarheid van Zijn woorden niet ontkennen en daarom zochten ze tevergeefs steun in bittere bespotting van Hem die ze uitte.

Hun geldzucht zette ze aan tot de bespotting van Hem. In wezen zat hun liefde voor geld achter alles wat ze deden. Hun eerzucht was groot, hun zucht naar aandacht van mensen was nog groter (Matt. 23:5), maar hun geldzucht was het grootst. De liefde voor God, de liefde voor ouders, of de liefde voor de mensen zou hen nooit in beweging hebben gezet, maar hun geldzucht zette een voortdurende activiteit in gang. Geen smeekbede kon ze er toe zetten de koorden van hun beurs los te maken. Veel van hun leringen waren uitgedacht met de bedoeling om meer geld binnen te krijgen of om vast te houden wat ze al hadden. Een voorbeeld uit de Schrift zal dit aantonen.

De wet zei: 'Eer uw vader en uw moeder, en: Wie vader of moeder vervloekt(= niet eert), zal de dood sterven.' In verband met dit gebod zou het toch zo moeten zijn dat als de ouders van een Farizeeër gebrek zouden lijden, hun liefde voor die ouders boven hun liefde voor geld zou gaan. Maar dat was niet het geval. Om te vermijden dat ze hun ouders moesten onderhouden, hadden ze een dogma verbreid die inhield dat ze alleen maar tegen hun ouders hoefden te zeggen: 'Het is *KORBAN*,' wat betekende dat al hun geld aan God was gewijd en daarom niet gebruikt kon worden om noodlijdende ouders te helpen. Volgens hun leer waren ze dus bevrijd van alle verplichtingen ten opzichte van hun ouders. Zie Marcus 7:9-13.

De bespotting van de Farizeeën, zoals vermeld in Lucas 16:14, bracht de Heer er toe zijn boodschap te onderbreken en direct het woord tot hen te richten. Lucas geeft Zijn woorden weer, maar ik zal ze parafraseren en uitgebreider weergeven. Hier volgt wat Hij volgens mij in Lucas 16:15-17 bedoelde:

Jullie lachen me uit en spotten met me, maar jullie kunnen de absurditeit van jullie leringen niet ontkennen, noch de beschuldigingen die Ik tegen jullie heb geuit. Jullie hebben het Woord van God verdraaid, om jullie zelf en jullie daden te rechtvaardigen voor de mensen, maar God kent jullie hart. Jullie hebben de goedkeuring van mensen verworven door onrechtvaardig om te gaan met de uitspraken van God, maar jullie daden, die in hoge achting staan bij de mensen, zijn een gruwel in Gods ogen. De wet en de profeten waren de middelen die God gebruikte om met Israël om te gaan totdat Johannes kwam, maar jullie hebben de geboden van God van zijn kracht beroofd door jullie tradities. Vanaf Johannes de Doper is het koninkrijk van God verkondigd en iedereen is er enthousiast over, behalve jullie. Jullie sluiten de poorten van het koninkrijk van God voor de mensen. Jullie zullen zelf niet naar binnen gaan, maar jullie geven anderen die wel in willen gaan ook niet de kans (Matt. 23:13). Maar Ik zeg jullie dat de aarde en de hemel gemakkelijker voorbij gaan dan dat het allerkleinste deeltje van de wet verloren zou gaan. Denk eens na over dit voorbeeld. Het is waar dat God via Mozes scheiding toestond en daarvoor ook de redenen aangaf. Maar jullie hebben hier misbruik van gemaakt ten behoeve van jullie eigen verlangens. Jullie hebben methoden bedacht om de wetten van God te omzeilen om daardoor in jullie eigen ogen vrij van de zonde van overspel te zijn. De wet staat niettemin vast en iedereen die jullie onderwijs over echtscheiding aanvaardt en een verhouding aangaat met een andere vrouw, is schuldig aan overspel.

Hun beschimpingen veroorzaakten weliswaar een onderbreking, maar betekenden niet het einde van Zijn boodschap. De woorden die Hij tot zijn discipelen richtte werden slechts tijdelijk uitgesteld. Na de terechtwijzing die Hij direct tot de Farizeeën had gericht, gaat Zijn betoog weer gewoon verder. Er moeten nog andere zaken aan het licht gebracht en veroordeeld worden.

Door middel van het vreemde verhaal van de onrechtvaardige rentmeester heeft onze Heer de belachelijke praktijken aan de kaak gesteld van de Farizeeën, die geen aandacht besteedden aan de rechtvaardige eisen en verordeningen van God om zodoende vrienden voor zichzelf te vinden en hun systeem te handhaven. Maar dit was niet hun enige absurde daad. Onze Heer wees daarop toen Hij in Marcus 7:13 zei: 'en dergelijke dingen doet gij vele.' In het vervolg van Zijn betoog brengt onze Heer

een aantal van deze zaken aan het licht. Dit komt duidelijk naar voren in het verhaal van de rijke man en Lazarus. Hier volgen er enkele:

1. Hun toe-eigening van de plaats en de rechten die de koning van Israël toekwamen.
2. Hun binnendringen in het ambt van de priesters. Ze hadden het belangrijkste werk van de priesters - het onderwijs - overgenomen en lieten aan de priesters slechts de uitvoering van inhoudsloze rituelen over.
3. De luxueuze en overdadige leefwijze terwijl het grootste deel van Israël zware tijden beleefde onder de Romeinse overheersing.
4. Hun schaamteloze verwaarlozing van de armen in Israël, wat een directe overtreding was van de door God gegeven richtlijnen in Deuteronomium 15:7-11. Zij rechtvaardigden hun gedrag door hun leerstellingen.
5. Hun hardvochtige behandeling van de zondaren in Israël.
6. Hun onderwijs dat bij de dood van een mens bepaalde engelen de goeden naar een plaats brengen die zij 'De Schoot van Abraham' noemden en anderen naar een plaats waar ze 'tijdelijke bestraffingen' ondergaan, 'in overeenstemming met ieders gedrag en leefwijze.' Ze stonden op het standpunt dat armoede en honger Gods straffen waren voor de mensen tijdens hun aardse leven en dat wanneer de mensen deze straffen zonder klacht aanvaardden, zij niet voor hun zonden in het hiernamaals behoefden te worden gestraft. Ze geloofden dat rijkdom er een teken van was dat God tevreden met je was, en armoede een teken van Gods ontevredenheid. Ze beweerden dat als je armen helpt je tegen Gods beslissingen ingaat.
7. Hun kastensysteem dat ze in Israël hadden ingevoerd en waaraan ze strak de hand hielden.
8. Hun opvatting dat God op een bijzondere manier tot hen sprak, niet op de wijze waarop Hij tot het gewone volk sprak. Ze vonden zichzelf zo verheven dat ze zich niet konden voorstellen dat God Zijn woorden vergezeld liet gaan van dezelfde tekenen die Hij voor de gewone mensen gebruikte. Dit zien we als ze een teken van de hemel wensen, onmiddellijk nadat de Heer de vierduizend had gevoed met een hoeveelheid voedsel die nauwelijks voldoende was voor één man.
9. Hun leerstelling dat wanneer een mens in het huidige leven het kwade ontvangt, hij het goede krijgt in het hiernamaals. Dit soort onderwijs werd bedacht door de leidende figuren om de armen aan zich onderworpen te houden. Dit was onderwijs van het type 'luchtkasteel,' bedoeld om de hongerigen af te laten zien van het vragen om brood hier en nu. De Farizeeën hadden hun eigen leerstellingen nooit doordacht tot in de uiterste consequenties. Dit onderwijs werd door onze Heer in Zijn satire tot een medaille met twee kanten.

Dit is zo maar een greep uit de dingen die door de Farizeeën werden geleerd (als het ze zo uitkwam) en in de praktijk werden gebracht. Ze zijn verweven in de hele Babylonische Talmud en de Jeruzalem Talmud. Veel van deze ideeën worden gevonden in de geschiedschrijving van Josephus.¹⁷ Veel hiervan zie we terug in wat door de Heer wordt afgekeurd en veroordeeld. Het zijn deze dingen die door onze Heer in het satirische verhaal van de rijke man en Lazarus aan het licht worden gebracht, belachelijk gemaakt en veroordeeld.

De rijke man en Lazarus

En er was een rijk man. Deze hoofdrolspeler in het verhaal van de Heer wijst op de aristocratische leidende klasse in Israël. Deze bestond uit Farizeeën, Sadduceeën, priesters en schriftgeleerden. Het woord *rijk* wijst in de Schrift niet uitsluitend op hen die over veel geld beschikken. Het is een beschrijving van een klasse, een bepaalde kaste. Hiervan maakte men over het algemeen deel uit door

---

¹⁷ De dertien delen *Verzamelde geschriften* van John Lightfoot, in het bijzonder deel 11 en 12, laten het beste zien wat men geloofde en leerde in Israël vóór en tijdens de dagen van Christus.

erfopvolging. Men krijgt aan de hand van gedeelten als Jacobus 2:5,6 en 5:1-6 een aardig idee van de aard van deze mensen. Aan dit kastensysteem werd strak de hand gehouden in Israël. Over de kloof tussen rijk en arm bevonden zich geen bruggen en de rijken stonden ook niet toe dat deze werden gebouwd.

Die gekleed ging in purper. Het woord *purper* beschrijft een stof die over het algemeen door koningen werd gedragen. De koninklijke aanspraken van onze Heer werden bespot door hem met purper te kleeden (Joh. 19:2). De opmerking dat deze rijke man met purper gekleed was, wijst erop dat een aristocratische klasse in Israël de plaats van koningen had ingenomen. Ze hadden zich de autoriteit toegeëigend zonder zich in 't minst te bekommeren om de verantwoordelijkheden die God de regeerders van Israël had gegeven. 'Een rechtvaardige heerser over de mensen, een heerser in de vreze Gods' (II Sam. 23:3). De heersende klasse in Israël was tiranniek en onderdrukte het volk. Deze was niet rechtvaardig en regeerde niet in de vreze Gods en miste totaal het herderlijke karakter dat God verwachtte van degenen die over Zijn volk heersten.

En fijn linnen. Dit was het gewaad van de priesters in Israël. Het wijst op het feit dat de kliek in Israël het priesterschap beheerste en de belangrijkste taak van de priesters op zich had genomen, namelijk het onderwijs van het volk. 'De schriftgeleerden en de Farizeeën hebben zich gezet op de stoel van Mozes,' waren de woorden van de Heer over hen (Matt. 23:2). Deze woorden zijn een vaststelling van een feit, maar erkennen niet het recht van deze mannen op de stoel van Mozes. Ze waren niet voor dat ambt geroepen zoals Mozes. Hij aanvaardde deze positie met tegenzin, maar deze mannen hadden zijn stoel ingenomen op eigen gezag en waren niet van plan die weer op te geven. Ze hadden zichzelf als opvolgers opgeworpen en deden alsof hun verklaringen hetzelfde gezag hadden als de openbaringen die God aan Mozes heeft gegeven. Ze vaardigden bevelen uit en legden die op aan anderen, zonder ze op zichzelf toe te passen. 'Want zij zeggen het wel, maar doen het niet' (Matt. 23:3).

En elke dag schitterend feest hield. Dit wijst op de grootse manier van leven van de leidende klasse in Israël. Hun positie was een vrijwaring voor de onderdrukking en het lijden dat de meeste Israëlieten te verduren hadden onder de Romeinse overheersing.

En er was een bedelaar. Deze persoon neemt in het verhaal de plaats in van de armen in Israël. Het Nederlandse woord *arm* wordt gebruikt om de armoede van één of meer aldus aangeduide personen te benadrukken, maar in het Hebreeuws en het Grieks is de voornaamste betekenis: slecht behandeld, of ellendig. Hoewel de armen zonder twijfel vaak behoeftige mensen waren, waren ze in de eerste plaats het slachtoffer van één of andere vorm van sociale tekortkomingen of misstanden. In gedeelten als Amos 8:4; Jesaja 3:14-15; 10:1,2; 32:7; Ezechiël 16:49; 22:29, zien we dat de armen in de eerste plaats de mensen zijn die worden onderdrukt door een autoritaire en wrede aristocratie. In de geschriften van de profeten ontdekken we dat de rijke heersende klasse voortdurend haar wrede en onrechtvaardige behandeling van de armen voor de voeten wordt geworpen. Daarin was nog niet de minste verandering gekomen in de dagen van onze Heer.

Lazarus genaamd. Het feit dat deze naam wordt genoemd is een bewust onderdeel van de satire van onze Heer. Deze naam betekent: 'God is een Helper' en heeft betrekking op een praktijk die in Israël gemeengoed lijkt te zijn geweest - namelijk dat de rijken steeds op God wezen wanneer ze te maken kregen met verzoeken om hulp van de armen. Ze gaven op elk verzoek om kleding en voedsel het standaard antwoord: 'Gaat heen in vrede, houdt u warm en eet goed' (Jac. 2:15,16) en deden vervolgens niets om de nood te lenigen. Deze woorden betekenen letterlijk: 'God zal je warmen, God zal je verzadigen,' maar het woord God komt er niet in voor, omdat de Joden Zijn naam nooit gebruikten in het alledaagse spraakgebruik.

Nedergelegd bij zijn voorportaal. Een poort is in de Schrift een beeld van macht. De armen in Israël waren de verantwoordelijkheid van de rijken, maar de rijken schoven die verantwoording op God. Ze waren in staat de bezittingen van een weduwe te verzwelgen en vervolgens een lang gebed om hulp voor haar op te zenden tot God.

Vol zweren. Dit is een nadere beschrijving van de ellende waarin ze verkeerden, zoals altijd het geval is met armen in een bezet en onderdrukt land. Ze leden aan de vele wonden die ze waren toegebracht door de tirannieke en onderdrukkende Romeinse veroveraars. Ze leden tevens aan de beroving door belastinginners en wetteloze bureu, en bovendien leden ze aan de verwondingen die ze waren toegebracht door de aristocratie in Israël. Ze zaten inderdaad vol zweren.

Die verlangde zijn honger te stillen met wat van de tafel van de rijke afviel. Er is niets bekend van een opstand van de armen in Israël tegen de rijken. Het enige wat ze verlangden was een beetje verlichting van hun wrede lot, iets waar de Farizeeën zeer goed toe in staat zouden zijn geweest, als ze dat hadden gewild. Maar die weigerden te voldoen aan de richtlijn die God in Deuteronomium 15:7,8 heeft gegeven.

Zelfs kwamen de honden zijn zweren likken. Zonder twijfel wees deze uitspraak op het feit dat veel barmhartigheid werd bewezen aan de armen in Israël door de individuele soldaten van de Romeinse bezettingsmacht. Cornelius was iemand die veel aalmoezen aan de armen gaf (Hand. 10:2).

Tot op dit punt in het verhaal is onze Heer bezig geweest het decor te schilderen en de hoofdpersonen daarin te plaatsen. Nu neemt hij deze personen, laat ze bewegen en spreken, beide in overeenstemming met de leringen van de Farizeeën.

De Farizeeën hadden het hele onderwijs in Israël strak in de hand. Niemand mocht leren zonder hun toestemming. Hoe belachelijk of oneerlijk deze leringen ook werden, er was niemand die het waagde ze in twijfel te trekken of ze te bekritisieren. Wat zij anderen oplegden, durfde men hen niet op te leggen. De schriftgeleerden namen hun voorschriften over en herhaalden ze als een papegaai voor de oren van de mensen. Daarom spraken zij als mensen die geen gezag hadden (Matt. 7: 29). De schriftgeleerden geloofden niet wat zij leerden, maar ze moesten het wel leren als ze de woede van de Farizeeën niet wilden riskeren.

Toen de Heer op aarde kwam, heeft Hij hun leerstellingen gebruikt om ze tegen hen te gebruiken. Hij bracht hun principes aan het licht door hun daden die daarop waren gebaseerd onder woorden te brengen. Op die manier haalde Hij Zich hun diepste haat op de hals.

Eén van hun leringen hield in dat wanneer iemand arm en behoeftig was in dit leven, hij rijk zou zijn in het komende leven. Dit zorgde er voor dat vele armen zich met hun armoede tevreden stelden en dat de kloof tussen de rijken en de armen in stand bleef en dat de Farizeeën gevrijwaard bleven van hun taak om de armen te helpen. Ze lieten doorschemeren dat als dit leven vol ellende was, het komende leven vol goede dingen zou zijn. Maar verder gingen ze niet. Ze lieten het niet toe dat deze gedachte zo ver werd doorgevoerd dat er uit zou volgen dat iemand die rijk is in dit leven, arm zal zijn in het volgende, of als iemand van het goede geniet in dit leven, hij het kwade zal ontvangen in het volgende leven.

Het motief achter deze kromme gedachtegang is duidelijk. Er zijn in het Woord van God geen geboden die duidelijker zijn dan die de rijken verplichtten om te zorgen voor de armen in Israël. Zelfs de listige Farizeeën zouden moeite hebben gehad om zulke duidelijke woorden als van Deuteronomium 15:7-11 weg te redeneren. En daarom maakten ze deze woorden krachteloos door hun traditie die de armoede tot een deugd maakte waarin een garantie voor grote toekomstige zegeningen lag opgesloten. Door de mensen zelfs knagende honger te laten aanvaarden als de wil van God, werkten ze zichzelf uit onder de onplezierige taak van het openen van koorden van hun beurs.

Hoewel het slechts een vermoeden is, zouden we kunnen veronderstellen dat door een dergelijke lering de Farizeeën een groot misdrijf hadden begaan tegen iemand die de naam Lazarus droeg en dat zou dan een tweede reden geweest kunnen zijn waarom de Heer deze naam aan één van de hoofdrolspelers in dit verhaal heeft gegeven. Er kan iemand met die naam geweest zijn die in ellendige armoede leefde en meelijwekkend ziek was. Dag na dag lag hij op straat, te zwak om op één of andere manier voor zichzelf te zorgen. Zijn toestand zou wellicht het hart van velen hebben geraakt, maar die waren ook niet in staat om te helpen. Hun medeleven en medelijden met hem drongen hen iets voor hem te

doen - maar wat kon er worden gedaan? Iemand heeft misschien voorgesteld dat, gezien de wanhopige toestand waarin deze man verkeerde, het goed zou zijn de situatie onder de aandacht te brengen van de leiders van Israël. Gezien hun rijkdom en macht zouden die toch de kruimels die nodig waren om de nood van deze man te verlichten niet weigeren.

Er is misschien wel een comité naar de Farizeeën gestuurd. We kunnen ons de angst en de aarzeling die gepaard gaan met een dergelijke opdracht waartoe hun medeleven ze had gedrongen, goed voorstellen. En op deze manier werd de zaak Lazarus voor de Farizeeën gebracht.

Dit bracht hen in een moeilijk dilemma. Ze konden niet ontkennen dat deze arme hulp nodig had en ze konden evenmin ontkennen dat ze de middelen hadden om hem deze hulp te geven. Als ze botweg zouden weigeren, zou hen dat schaden in de ogen van de mensen. Het leek erop dat ze deze keer werkelijk hun beurs moesten openen.

Maar de Farizeeën waren meester over elke situatie, ze stonden altijd klaar met een lering die ze van hun verplichtingen zou ontslaan. Ze zullen waarschijnlijk hun diepste medeleven hebben uitgesproken voor de arme man, onderwijl een paar tranen wegpinkend. Dat maakte altijd wel indruk. Ze brachten met droefheid in herinnering hoe zijn hele leven al armoedig en vervuld van ellende was geweest. Maar, zo zeiden ze, er zouden zeker spoedig betere tijden voor hem aanbreken. Tijdens dit leven had hij veel ellendige dingen meegemaakt en dat hield in dat hij het goede zou ontvangen in het hierna-maals. Waarom zouden zij dan tegen God ingaan en verandering brengen in de miserabele toestand waarin deze man verkeerde, aangezien diezelfde toestand een voorteken was van veel betere omstan-digheden in het volgende leven.

Wanneer de mensen dergelijke tegenstellingen in het onderwijs al ontdekten dan durfden ze die nog niet onder woorden te brengen, want de Farizeeën hadden de macht en het gewone volk trok nooit iets in twijfel en gaf nooit een weerwoord. Ze overlegden misschien in zichzelf dat als kwade dingen de garantie waren voor goede in een volgend leven, dat dan goede dingen in dit leven kwade dingen het volgende leven moeten inhouden. Als ze echter al op die manier voor zichzelf redeneerden, dan heb-ben ze die gedachten nooit geuit. Er waren maar enkelen die de woede van de Farizeeën op de hals durfden te halen (zie Joh. 12:42,43). Zo beschermden de Farizeeën dus hun rijkdommen, door het volk te laten geloven dat armoede de voornaamste deugd is. Het was echter wel een deugd waar de Fari-zeeën niet veel mee op hadden.

Toen de grootste van alle leraren op aarde kwam, was Hij niet bang voor ze. Ze verlangden van Hem te weten op wiens gezag Hij leerde, maar dat weigerde Hij hen te vertellen. Bij Zijn terechtwijzingen ge-bruikte Hij hun eigen onderwijs, hield ze aansprakelijk voor hun loze woorden, oordeelde ze op grond van hun eigen woorden en hield ze aan hetgeen ze aan anderen hadden opgelegd. Hij voerde door middel van satire hun opvattingen tot het uiterste door en confronteerde ze vervolgens met alle con-sequenties. Als de positie van iemand in het komende leven precies het omgekeerde is van de huidige, dan worden de posities van alle mensen omgekeerd. Als de armen rijk zullen worden, dan zullen de rijken arm worden. Als iemand aan de goede kant van de kloof staat in het huidige leven, dan zou hij aan de verkeerde kant moeten komen in het volgende. Dit is de situatie die we vinden in het tweede deel van het verhaal van de rijke man en Lazarus. Onze Heer liet alle spelers in beweging komen, in volkomen harmonie met de leringen en de principes van de Farizeeën. Het resultaat is buitengewoon verrassend, in het bijzonder omdat dode mensen beginnen te praten en te handelen.

Het geschiedde, dat de arme stierf en door de engelen gedragen werd in Abrahams schoot. Op deze manier zou het allemaal gebeuren volgens de tradities van de Farizeeën. Om het belachelijke van deze opvatting te verzachten, hebben mensen zich genooddaakt gevoeld om het idee van lichaamloze zielen of lichaamloze geesten te introduceren. Maar zoiets wordt niet gevonden in het Woord van God. Er is geen spoor te bekennen van de ziel of de geest in de woorden van onze Heer. Dat wat leefde, stierf en dat wat gestorven was werd door de engelen gedragen. Onze Heer gaf ons hier geen openbaring van wat er gebeurt bij het sterven. Hij stelt hier de lering van de Farizeeën aan de kaak over engelen die de doden naar een plaats dragen die de 'schoot van Abraham' wordt genoemd. Zulke handelingen en een

dergelijk oord zijn onbekend in het Woord van God. Maar het was niet onbekend in de tradities van de Farizeeën, zoals de Talmud en de geschriften van Josephus overtuigend bewijzen.

Ook de rijke stierf en hij werd begraven. En toen hij in het dodenrijk zijn ogen opsloeg onder de pijnigingen... De persoon die stierf, werd ook begraven en van de mens die begraven werd, wordt gezegd dat hij gepijnigd werd in *HADES*. Omdat niemand ons kan mededelen hoe hij uit het graf is gekomen en op een plaats van marteling is verzeild geraakt, worden de mensen gedwongen hier wat vage ideeën in te voeren over een ziel. Deze opmerking slaat net zomin ergens op als wanneer ik zou beweren: 'Er was eens een man die stierf en begraven werd en later vonden we hem in de gevangenis in eenzame opsluiting.' Dat kan gewoon niet. En het verhaal dat onze Heer vertelt over de rijke man komt niet overeen met de waarheid, maar het komt volledig overeen met de tradities van de Farizeeën over de zielsverhuizing. Vanaf Genesis 1 tot aan Lucas 16 vinden we geen enkel Bijbels verslag over een mens die na zijn dood zich ergens anders bevindt dan in het graf. God heeft tegen Adam gezegd:

In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat gij tot de aardbodem wederkeert, omdat gij daaruit genomen zijt; want stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeren (Gen. 3:19).

Iemand die op grond van deze woorden gelooft dat Adam zich ergens anders bevindt dan in het stof van de aarde, gelooft niet in deze verklaring van God.¹⁸

Zag hij Abraham van verre en Lazarus in zijn schoot. Zo zal het gebeuren volgens de opvattingen van de Farizeeën en daarom geeft de Heer het op deze wijze weer in dit verhaal.

En hij riep en zeide: Vader Abraham, heb medelijden met mij en zend Lazarus, opdat hij de top van zijn vinger in water dophe en mijn tong verkoele, want ik lijd pijn in deze vlam. Dit is één van de gevolgen die de Farizeeën nooit aan hun onderwijs hadden verbonden. Omdat Lazarus op aarde bedelde om kruimels, zien we hier de rijke man in *HADES* bedelen om een druppel water. Wat hier gezegd wordt over de Schoot van Abraham, de ogen van de rijke man, de vinger van Lazarus, de tong van de rijke man, dit alles dient om de satire die onze Heer vertelde, kracht bij te zetten.

Maar Abraham zeide: Kind, herinner u, hoe gij het goede tijdens uw leven hebt ontvangen en insgelijks Lazarus het kwade; nu wordt hij hier vertroost en gij lijdt pijn. En bij dit alles, er is tussen ons en u een onoverkomelijke kloof, opdat zij, die van hier tot u zouden willen gaan, dit niet zouden kunnen, en zij vandaar niet aan onze kant zouden kunnen komen. In antwoord op zijn smeken om een paar druppels water, wordt Abraham hier opgevoerd als iemand die de hele Farizeese traditie onder woorden brengt over de armen die rijk worden in het volgende leven. Zijn antwoord is pure brabbeltaal. Het houdt op geen enkele manier verband met de vraag waarom de arme man was waar hij was, of waarom de rijke man zich in die omstandigheden bevond. Het is volkomen vreemd aan de waarheid betreffende de genade van God, het enige waardoor een zondaar geschikt gemaakt wordt voor de zegeningen in het komende leven. Het ontkent de rechtvaardigheid van God, omdat hier een man slechts lijdt omdat hij het goede heeft ontvangen tijdens zijn aardse leven. Maar het is wel geheel in overeenstemming met het onderwijs van de Farizeeën. Bovendien moet het kastensysteem, als dat Gods wil voor het aardse leven was, wel voortgezet worden na de dood. En daarom stelde de Heer het hier ook zo voor, met dien verstande dat hij de rijke man nu plaatste aan de verkeerde kant van de kloof. Zo zou het ook moeten gebeuren als de Farizeese traditie van de omkering van de rollen in het hiernamaals, wat de armen betreft, waar zouden zijn.

Doch hij zeide: Dan vraag ik u, vader, dat gij hem naar het huis van mijn vader zendt, want ik heb vijf broeders. Laat hij hen dan ernstig waarschuwen, dat ook zij niet in deze plaats der pijniging komen. Dit verzoek van de rijke man wijst op een andere houding die de Farizeeën hadden aangenomen en die

---

¹⁸ Je wordt wel eens moedeloos van al die beweringen van velen die zeggen te geloven dat de Bijbel het Woord van God is, maar toch weigeren erin te geloven als ze op bepaalde verklaringen in Gods Woord worden gewezen. Ze verschuilen zich achter de bewering dat het een 'zaak van interpretatie' is. Het zij zo - maar laat ze dan dit gedeelte eens interpreteren, zonder het te herschrijven om er opmerkingen over het lichaam van Adam in te introduceren, en zien hoe ze zich daaruit redden.

ook moest worden ontmaskerd en veroordeeld. Hun positie als bevoorrechte klasse in Israël was er de oorzaak van dat zij vonden dat van hen niet verwacht mocht worden dat zij de bewijzen die aan het gewone volk werden gegeven, zouden geloven. Ze verlangden van de Here Jezus 'een teken uit de hemel' (Matt. 16:1). Ze laten blijken dat ze de tekenen die Hij tot dan toe had gedaan niet voldoende vonden en dat hun positie vereiste dat voor hen één of ander speciaal teken zou worden gegeven, dat in uiterlijke pracht alle andere tekenen zou overtreffen die Hij gegeven had. Deze valse houding wordt geopenbaard door de woorden die de Heer in de mond van Abraham legt.

Maar Abraham zeide: Zij hebben Mozes en de profeten, naar hen moeten zij luisteren. Dit was de goddelijke voorziening voor allen in Israël, hoog en laag, rijk en arm. Als de mensen Mozes zouden geloven, dan zouden ze ook Christus geloven (Joh. 5:46).

Doch hij zeide: Neen, vader Abraham, maar indien iemand van de doden tot hen komt, zullen zij zich bekeren. De rijke man verklaart hier dat het geschreven Woord niet voldoende is, maar als iemand tot hen komt vanuit de doden, dan zullen ze zich bekeren.

Doch hij zeide tot hem: Indien zij naar Mozes en de profeten niet luisteren, zullen zij ook, indien iemand uit de doden opstaat, zich niet laten gezeggen. Hier wordt het bijgeloof van de Farizeeën op de korrel genomen. Deze man weet dat hoewel zijn broers niet geloven in het Woord van God, ze zeker zullen reageren als iemand uit de doden tot hen kwam. Er zullen altijd mensen zijn die geloof hechten aan elk vreemd wonder, maar weigeren geloof te hechten aan de Heilige Schrift. Zoals het geval van een mevrouw die een seance heeft bezocht en beweert dat ze haar dode echtgenoot heeft gezien in de gedaante van een luchtbel, die haar allerlei heerlijke dingen heeft verteld. Ze geloofde maar al te graag in de luchtbel, maar ze weigerde te geloven in de Bijbel. Er zijn velen die graag willen luisteren naar een geest, maar die nooit zullen luisteren naar het Woord van God. Bijgeloof en ongeloof gaan altijd hand in hand.

Met de uitspraak dat, nu ze verzuimd hadden te luisteren naar het geschreven Woord, er geen enkel wonder ze meer zal kunnen overtuigen, eindigt onze Heer Zijn lange strijd met de Farizeeën. Zijn satire komt tot een eind. De Farizeeën zijn er volledig door in hun hemd gezet. Hun ontmaskering is volkomen. Ze kunnen niet op een antwoord komen. Elke poging om er op in te gaan zou bewijzen dat ze de satire hadden begrepen en dat die zijn doel had getroffen. De enige mogelijkheid die ze nog zien is zich terug te trekken van het open slagveld om via een omweg te proberen Hem het zwijgen op te leggen.

Geïnspireerde satire

De hele Schrift is door God ingegeven. Het verhaal van de rijke man en Lazarus is een door God geïnspireerde satire. Het bestuderen ervan is de bestudering van een door God uitgesproken satire. Het is net zo goed het Woord van God als elk ander deel van de Schrift. Het werd ons niet gegeven met als doel ons te onderwijzen over de wegen en werken van God. Het doel ervan is licht te werpen op de Farizeeën. Het is niet de plaats om te gaan zoeken naar wat onze Heer over de dood, de toestand van de doden, de toekomstige straf en de komende zegeningen te vertellen heeft.

Dit is niet het evangelie

We kunnen tegenwerpingen verwachten. Sommigen zullen zeggen dat door dit gedeelte als satire te beschouwen er een uitleg aan wordt gegeven die zo ingewikkeld is dat het niet te vatten is voor de eenvoudige, onervaren zoeker naar de waarheid Gods. Maar geldt niet hetzelfde als we Luc.16 beschouwen als een historische vertelling?

Dit verhaal is niet 'het evangelie.' Het evangelie gaat over 'Zijn Zoon... *namelijk* Jezus Christus, onze Here' (Rom. 1:3,4) en naar Christus is in dit verhaal geen enkele verwijzing. Hier moeten we een eerlijke zoeker, die tracht zijn Verlosser te vinden, niet naar toe brengen, noch de eenvoudige gelovige die meer te weten wil komen over God en Christus. Het verhaal was bedoeld voor de spottende, ongelovige, zelfingenomen Farizeeën. Wanneer er op de juiste manier mee wordt omgegaan, is het nog steeds een krachtige boodschap voor al dat soort mensen in deze tijd.